

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till
lag om ändring av vissa bestämmelser om fullföljd av ta-
lan till högsta domstolen**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att rättegångsbalkens bestämmelser om fullföljd av talan från hovrätt till högsta domstolen och om extraordinärt ändringssökande ändras. Dessutom föreslås ändringar i lagen om rättegång i brottmål, hovrättslagen, lagen om strafforderförfarande, fastighetsbildningslagen och tvångsmedelslagen.

Det föreslås att högsta domstolens möjligheter att ge prejudikat förbättras så att domstolen när den meddelar besvärstillstånd kan begränsa tillståndet till att gälla en fråga vars avgörande är nödvändigt för att styra rättstillämpningen eller annars med hänsyn till grunderna för besvärstillståndet. Högsta domstolen kan då till övriga delar grunda sitt

avgörande på hovrättens dom.

Högsta domstolens domföra sammansättning lättas upp i vissa klara ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande. I vissa enkla ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande överförs beslutanderätt från högsta domstolen till de lägre rättsinstanserna.

Åtal som gäller politiska brott skall enligt förslaget behandlas i första instans i tingsrätten i stället för i hovrätten. Målen koncentreras till Helsingfors tingsrätt.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft några månader efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
ALLMÄN MOTIVERING	4
1. Inledning	4
1.1. Högsta domstolens uppgift	4
1.2. Hovrätten som första rättsinstans	4
1.3. Extraordinärt ändringssökande	4
2. Nuläge.....	5
2.1. Högsta domstolens sammansättning	5
2.2. Fullföljd av talan till högsta domstolen.....	5
2.2.1. Besvärstillstånd som förutsättning för besvär	5
2.2.2. Grunderna för besvärstillstånd.....	6
2.2.3. Meddelande av partiellt besvärstillstånd	6
2.2.4. Handläggning av fullföljdsärenden i högsta domstolen.....	6
2.2.5. Om besvärstillstånden och publiceringen av avgöranden	7
2.3. Hovrätten som första rättsinstans	7
2.3.1. Allmänt	7
2.3.2. Politiska brott.....	8
2.3.3. Fullföljd i ärenden som hovrätten har handlagt i första instans	8
2.3.4. Handläggning av fullföljdsärenden i högsta domstolen i andra instans	8
2.4. Extraordinärt ändringssökande	8
2.5. Internationell jämförelse	9
3. Målsättning och de viktigaste förslagen.....	9
3.1. Målsättning	9
3.2. De viktigaste förslagen.....	10
3.2.1. Högsta domstolens domförhet.....	10
3.2.2. Inriktningen av ett besvärstillstånd	10
3.2.3. Muntlig förhandling och rättegångsmaterialet i högsta domstolen.....	11
3.2.4. Behandlingen av åtal som gäller politiska brott	11
3.2.5. Fullföljd i avgöranden som hovrätten har meddelat i första instans	12
3.2.6. Extraordinärt ändringssökande	12
3.2.7. Extraordinärt ändringssökande som grundar sig på ett avgörande av ett internationellt organ för övervakning av de mänskliga rättigheterna	12
4. Propositionens konsekvenser	13
4.1. Ekonomiska konsekvenser	13
4.2. Konsekvenser för domstolarnas verksamhet	13
4.3. Konsekvenser för medborgarna.....	13
5. Beredningen av propositionen	14
6. Samband med andra propositioner.....	15
DETALJMOTIVERING	16
1. Lagförslag	16

1.1.	Lag om ändring av rättegångsbalken.....	16
2 kap.	Om domförhet.....	16
11 kap.	Om delgivning i rättegång.....	18
21 kap.	Om rättegångskostnader	19
26 kap.	Om behandlingen av besvärssärende i hovrätten	20
30 kap.	Fullföljd av talan från hovrätt till högsta domstolen	20
31 kap.	Om extraordinärt ändringssökande	24
1.2.	Lag om ändring av lagen om rättegång i brottmål	27
4 kap.	Om laga domstol.....	27
11 kap.	Om domstolens avgörande	27
1.3.	Lag om ändring av hovrättslagen.....	28
1.4.	Lag om ändring av lagen om strafforderförfarande	28
1.5.	Lag om ändring av fastighetsbildningslagen.....	29
1.6.	Lag om ändring av tvångsmedelslagen	29
1 kap.	Gripande, anhållande och häktning.....	29
2.	Ikraftträdande	30
LAGFÖRSLAGEN.....		31
	om ändring av rättegångsbalken	31
	om ändring av 4 och 11 kap. i lagen om rättegång i brottmål	35
	om ändring av 2 § i hovrättslagen	36
	om ändring av lagen om strafforderförfarande	37
	om ändring av fastighetsbildningslagen.....	38
	om ändring av 1 kap. 9 § i tvångsmedelslagen	39
BILAGA		40
PARALLELLTEXTER		40
	om ändring av rättegångsbalken	40
	om ändring av 4 och 11 kap. i lagen om rättegång i brottmål	47
	om ändring av 2 § i hovrättslagen	48
	om ändring av lagen om strafforderförfarande	49
	om ändring av fastighetsbildningslagen.....	51
	om ändring av 1 kap. 9 § i tvångsmedelslagen	52

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

1.1. Högsta domstolens uppgift

Det finländska systemet med allmänna domstolar består av tre rättsinstanser. Tyngdpunkten i rättegångarna ligger på tingsrätterna, som i princip behandlar alla tviste- och brottmål i första instans. Hovrätternas huvudsakliga uppgift som överrätt är att kontrollera riktigheten hos tingsrätternas avgöranden och förfarandet i tingsrätterna med anledning av att någon part har sökt ändring.

Enligt grundlagens 99 § 1 mom. utövas den högsta domsrätten i tviste- och brottmål av högsta domstolen.

Bestämmelser om fullföljd av talan från hovrätt till högsta domstolen finns i rättegångsbalkens 30 kap. Förfarandet reviderades 1980, då det nuvarande systemet med besvärstillstånd infördes. För att överklaga ett ärende som hovrätten har avgjort i andra instans hos högsta domstolen krävs tillstånd av högsta domstolen. Den viktigaste grunden för besvärstillstånd är att det finns behov av ett prejudikat som styr rättstillämpningen.

Högsta domstolen har också sedan 1980 huvudsakligen fungerat som prejudikatdomstol. Högsta domstolens primära uppgift är att garantera en enhetlig rättskipning och att styra rättstillämpningen.

Behandlingen av ärenden i högsta domstolen skall ordnas så att domstolen kan fullgöra sina uppgifter på behörigt sätt. Detta gäller bl.a. högsta domstolens domföra sammansättning i olika situationer och möjligheten att på ett ändamålsenligt sätt begränsa de besvärstillstånd som meddelas.

Rättegångsförfarandet i de lägre domstolarna reviderades på 1990-talet. Rättegångsförfarandet i tvistemål i tingsrätterna reviderades 1993 och rättegångsförfarandet i brottmål 1997. Hovrättsförfarandet reviderades 1998, och en översyn av förfarandet gjordes 2003. I tingsrätterna och, under vissa förutsättningar, i hovrätterna hålls i dag en muntlig, omedelbar och koncentrerad huvudförhandling.

När det gäller rättegångsförfarandet i högsta domstolen finns det inte något motsvarande behov av omfattande reformer. Bestämmelserna om förfarandet vid behandling av ärenden i högsta domstolen i den gällande lagen är smidiga. Utifrån de gällande bestämmelserna har man kunnat trygga parternas rätt till en rättvis rättegång och välja ett sådant förfarande som är ändamålsenligt med hänsyn till det enskilda ärendets art.

Eftersom högsta domstolens främsta uppgift är att meddela prejudikat i rättsfrågor kan ärendena i regel behandlas i ett skriftligt förfarande. Muntlig förhandling hålls främst för att komplettera sådant rättegångsmaterial som har lagts fram skriftligen. Det är dock nödvändigt att i lagen ta in bestämmelser som klarlägger den muntliga förhandlingen i högsta domstolen.

1.2. Hovrätten som första rättsinstans

I avvikelse från den normala rättsinstansordningen behandlas en del kategorier av ärenden i första instans i hovrätten. Bestämmelserna om detta går till vissa delar flera årtionden tillbaka i tiden. Detta arrangemang är inte längre till alla delar motiverat. Det är skäl att ytterligare förenhetliga bestämmelserna så att behandlingen av ärenden inleds i tingsrätten. Förslagen i denna proposition gäller behandlingen av politiska brott. Samtidigt är det nödvändigt att modernisera bestämmelserna om förfarandet vid fullföljd av talan till högsta domstolen när det gäller ärenden som hovrätten har avgjort i första instans.

1.3. Extraordinärt ändringssökande

Bestämmelser om extraordinärt ändringssökande finns i rättegångsbalkens 31 kap. Genom extraordinära rättsmedel kan man under särskilda förutsättningar ingripa i ett sådant undantagsfall när ett domstolsavgörande som har vunnit laga kraft är behäftat med ett allvarligt fel som gäller innehållet eller förfarandet. Fatalietiden för sökande av

ändring eller vidtagande av någon annan processhandling kan också återställas, om en part har haft laga förfall och därför inte har kunnat utföra handlingen eller om det finns något annat synnerligen vägande skäl.

Enligt de gällande behörighetsbestämmelserna söks återställande av försutten fatalietid och återbrytande av dom alltid hos högsta domstolen. Det är ändamålsenligt att minska högsta domstolens arbetsbörda genom att överföra vissa ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande till de lägre domstolarna.

2. Nuläge

2.1. Högsta domstolens sammansättning

Enligt grundlagens 100 § är högsta domstolen domför med fem ledamöter, om inte något annat antal bestäms särskilt i lag.

Enligt 7 § 1 mom. i lagen om högsta domstolen (74/1918) handläggs rättskipningsärendena på avdelningar. I lagens 7 a § finns bestämmelser om domförhet. Enligt 1 mom. är högsta domstolen domför med fem ledamöter. Bestämmelsen gäller handläggningen av besvär i sådana fall när besvärstillstånd har meddelats eller ändring söks hos högsta domstolen utan att besvärstillstånd begärs samt extraordinärt ändringssökande.

Med stöd av lagens 7 § 2 mom. kan domstolen förordna att ett ärende eller en viss fråga som hör till det skall handläggas i plenum. Enligt 16 § i arbetsordningen för högsta domstolen (787/1994) kan presidenten bestämma att ett ärende skall behandlas i plenum, om ordföranden för den avdelning som behandlat ärendet underrättar presidenten om att avdelningens åsikt skiljer sig från en sådan rättsprincip eller lagtolkning som högsta domstolen tidigare har omfattat. Presidenten kan också bestämma att ett ärende eller en viss därtill hörande fråga av vidsträckt eller principiell betydelse skall avgöras i plenum. Under samma förutsättningar kan presidenten bestämma att ett ärende i stället för att behandlas i plenum skall behandlas på en förstärkt avdelning, dock inte om det tidigare avgörandet träffats i plenum eller på förstärkt avdelning. En förstärkt avdelning består av 11 ledamöter.

Enligt 7 a § 2 mom. skall ärenden som gäller meddelande av besvärstillstånd handläggas på en avdelning med minst två och högst tre ledamöter, om inte frågan om meddelande av besvärstillstånd till någon del har hänskjutits till avgörande i samband med handläggningen av besvären, då den sammansättning med fem ledamöter som handlägger besvären är domför.

Också 7 a § 7 mom. gäller handläggningen av besvärstillståndsärenden. Enligt momentet skall ett ärende som har handlagts på en avdelning med två ledamöter hänskjutas för avgörande till en avdelning med tre ledamöter, om avdelningens ledamöter inte är eniga om avgörandet.

Enligt paragrafens 4 mom. kan ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande även handläggas på en avdelning med tre ledamöter, om ansökningen inte avser högsta domstolens avgörande och det endast beslutas om en särskild åtgärd eller ansökningen genom enhälligt beslut avslås eller avvisas.

I paragrafens 5 mom. sägs att ärenden som gäller säkringsåtgärder eller förbud mot eller avbrytande av verkställighet kan avgöras på en avdelning med endast en ledamot.

Vid handläggningen av militära rättegångsärenden tillämpas enligt hänvisningsbestämmelsen i paragrafens 6 mom. militära rättegångslagens (326/1983) 3 § 3 mom., där det sägs att när ett militärt rättegångsärende handläggs skall i högsta domstolen utöver den ordinarie sammansättningen finnas två militära ledamöter, om ärendet handläggs på en avdelning med fem eller flera ledamöter.

2.2. Fullföljd av talan till högsta domstolen

2.2.1. Besvärstillstånd som förutsättning för besvär

Bestämmelser om fullföljd av talan från hovrätt till högsta domstolen finns i rättegångsbalkens 30 kap. En revidering av kapitlet trädde i kraft 1980. Enligt kapitlets 2 § skall den som vill söka ändring i en hovrätts dom eller utslag i ett ärende som inkommit dit genom besvär eller klagan söka besvärstillstånd hos högsta domstolen. I ett ärende

som en hovrätt har avgjort i första instans söks ändring utan ansökan om besvärstillstånd.

Besvärstillstånd krävs också av den som vill söka ändring i ett avgörande som gäller ett sådant yrkande i samband med huvudsaken som har framställts först i hovrätten, när huvudsaken behandlas som fullföljdsärende i hovrätten. I regeringens proposition angående revision av stadgandena om fullföljd av talan till högsta domstolen, 106/1978 rd, s. 13, nämns som exempel på ett sådant avgörande ett yrkande på ersättning för en parts kostnader i hovrätten.

I rättspraxis har det preciserats i vilka fall det krävs besvärstillstånd för att överklaga hovrättens avgörande i en dylik accessorisk fråga. Besvärstillstånd krävs bl.a. vid avgöranden som hovrätten har träffat vid behandlingen av ett fullföljdsärende och som gäller en säkringsåtgärd eller avbrytande av verkställighet (HD 1999:106 och 2002:22), ålägganden för rättegångsbiträden eller –ombud (HD 2001:55) samt avgöranden om rättegångshandlingars offentlighet (HD 2001:53) och bevisningskostnader (HD 2002:6 och 2002:77). Däremot krävs det inte besvärstillstånd för att söka ändring i ett avgörande genom vilket ett rättegångsombud har dömts till sådant ordningsstraff som avses i 14 kap. 7 § i rättegångsbalken för att i en besvärsskrift ha använt ett kränkande eller vanvördigt skrivsätt (HD 2003:69).

2.2.2. *Grunderna för besvärstillstånd*

Bestämmelser om grunderna för besvärstillstånd finns i 30 kap. 3 § 1 mom. i rättegångsbalken.

Besvärstillstånd kan för det första meddelas om det med avseende på lagens tillämpning i andra liknande fall eller med hänsyn till en enhetlig rättstillämpning är av vikt att ärendet prövas av högsta domstolen. Denna s.k. prejudikatsgrund är den viktigaste och vanligaste grunden för besvärstillstånd. Ett prejudikat av högsta domstolen kan vara nödvändigt t.ex. för att det råder oklarhet om tolkningen av någon bestämmelse eller rättslig fråga, för att rättspraxis är oenhetlig eller det visar sig vara nödvändigt att ändra eller precisera vedertagen rättspraxis.

Besvärstillstånd kan meddelas på en s.k. grund för återbrytande, om det finns särskild anledning till det till följd av att det i saken har inträffat ett sådant rättegångs- eller annat fel att avgörandet bör återbrytas eller undanröjas genom extraordinärt ändringssökande. För att besvärstillstånd skall kunna meddelas på denna grund förutsätts det således att hovrättens avgörande eller förfarande innehåller ett fel som utgör grund för återbrytande eller klagan.

Besvärstillstånd kan också meddelas om det finns något annat vägande skäl till det. Avsikten har varit att göra det möjligt att meddela besvärstillstånd för att rätta uppenbart oskäligen eller annars orättvisa avgöranden i sådana fall när saken är särskilt viktig för ändringssökanden. Redan när besvärstillståndssystemet infördes utgick man från att denna tillståndsgrund är av undantagsnatur. Enligt motiveringen till bestämmelsen (RP 106/1978 rd, s. 14) kan det t.ex. röra sig om att lägre rättsinstanser uppenbart har bedömt rätts- eller sakfrågan orätt, misstagit sig på någon väsentlig punkt eller annars kommit till ett slutresultat som uppenbart kränker rättskänslan.

2.2.3. *Meddelande av partiellt besvärstillstånd*

Enligt 30 kap. 3 § 2 mom. i rättegångsbalken kan besvärstillstånd också meddelas så att det gäller endast en del av hovrättens avgörande. I praktiken har besvärstillståndet i allmänhet begränsats till att gälla någon självständig del av hovrättens avgörande. Besvärstillståndet begränsas således i allmänhet så att det i brottmål gäller endast någon av åtalspunkterna eller enbart straffpåföljden och i tvistemål endast något visst yrkande. Tillståndet kan också begränsas så att det gäller endast någon av parterna, trots att det finns flera ändringssökande. Ibland meddelas besvärstillståndet så att det gäller endast ett biyrkande, t.ex. rättegångskostnaderna.

2.2.4. *Handläggning av fullföljdsärenden i högsta domstolen*

Efter att besvärstillstånd har meddelats begärs ett bemötande av motparten, om inte ett

sådant har begärts redan vid behandlingen av ansökan om besvärstillstånd. Merparten av besvärssärendena avgörs på föredragning utifrån det skriftliga materialet. Enligt 30 kap. 20 § i rättegångsbalken håller högsta domstolen vid behov muntlig förhandling. Vid denna kan parter, vittnen och sakkunniga höras och annan utredning tas emot. Den muntliga förhandlingen får begränsas till att gälla en del av det fullföljda målet.

Oftast hålls muntlig förhandling i högsta domstolen för att ta emot bevisning. Muntlig förhandling kan också hållas t.ex. för att parterna muntligt skall kunna framföra synpunkter på avgörandet i en rättsfråga och för att frågor skall kunna ställas till parterna. Före den muntliga förhandlingen ordnas ofta ett förberedelsesammanträde vid vilket man tillsammans med parterna utreder de tvistiga frågorna samt bestämmer i vilken omfattning det är ändamålsenligt att hålla en muntlig förhandling.

Det hålls klart färre muntliga förhandlingar i högsta domstolen än i hovrätterna. Mellan 2000 och 2002 hölls fem muntliga förhandlingar respektive år. Åtta muntliga förhandlingar hölls 2003 och femton 2004. Antalet muntliga förhandlingar håller således på att öka.

2.2.5. *Om besvärstillstånden och publiceringen av avgöranden*

Mellan 1999 och 2003 gjordes årligen i genomsnitt ca 2 100 ansökningar om besvärstillstånd. Det har inte förekommit några större årliga variationer under denna tid. Antalet ansökningar har dock klart minskat jämfört med de föregående åren, eftersom antalet ansökningar t.ex. 1996—1997 översteg 3 100 per år.

Mellan 1999 och 2003 meddelades i genomsnitt 188 besvärstillstånd per år. Normalt har ca 7—8 % av ansökningarna om besvärstillstånd bifallits, och siffran har nästan undantagslöst varit mindre än 10 %. I tvistemål har ett förhållandevis något större antal besvärstillstånd meddelats än i brottmål. Högsta domstolen publicerade under den ovan nämnda perioden i genomsnitt 132 prejudikat

per år. Under tidigare år har denna siffra varit något högre.

2.3. **Hovrätten som första rättsinstans**

2.3.1. *Allmänt*

Normalt är tingsrätten första rättsinstans i ärenden som hör till de allmänna domstolarnas behörighet. Detta betjänar medborgarnas jämlikhet när det gäller rättsvården, eftersom möjligheten att få en sak prövad av högre rätt är likadan i olika slags ärenden. Dessutom främjar arrangemanget syftet att tyngdpunkten inom rättsvården skall ligga på tingsrätten. Enligt lagen skall dock vissa kategorier av ärenden behandlas i första instans i hovrätten. Det krävs alltid särskilda grunder för att avvikelser skall kunna göras från den normala rättsinstansordningen. Den som är missnöjd med ett avgörande som hovrätten har träffat i första instans får söka ändring i avgörandet hos högsta domstolen utan ansökan om besvärstillstånd.

Enligt 2 § 2 mom. i hovrättslagen (56/1994) behandlar hovrätten som första rättsinstans mål som gäller landsförräderibrott och högförräderibrott samt åtal som gäller tjänstebrott vilka begåtts av domare vid de tingsrätter som lyder under hovrätten och, så som bestäms i lag, också tjänstebrott som begåtts av andra tjänstemän inom domstolsväsendet och av allmänna åklagare. Genom stiftandet av lagen 957/2000 minskades hovrättens behörighet som första instans i ärenden som gäller tjänstebrott betydligt utifrån i synnerhet jämlikhetsaspekter (regeringens proposition med förslag till ändring av vissa bestämmelser om forum för tjänsteåtal, 57/2000 rd., s. 10). Hovrätten behandlar dessutom övriga mål och ärenden som enligt lag skall avgöras av den.

Enligt lagen behandlas vissa till antalet rätt få ärenden uteslutande i Helsingfors eller Åbo hovrätt. Dylika ärenden är vissa ärenden som gäller tjänstebrott och militära brott samt internationella familjerättsliga ärenden. Avvikelsen från den normala rättsinstansordningen har i dessa fall motiverats främst med antingen geografiska skäl eller trygghet av

den särskilda sakkunskap som behövs vid avgörandet av ärendena.

2.3.2. Politiska brott

Åtal som gäller sådana landsförräderibrott och högförräderibrott som avses i strafflagens 12 och 13 kap. har av tradition behandlats av hovrätten som första rättsinstans. Detta arrangemang grundar sig på historiska skäl. Det vanligtvis skriftliga förfarande som tidigare tillämpades i hovrätterna har också främjat en konfidentiell behandling.

Antalet mål som gäller landsförräderibrott eller högförräderibrott är litet. Mellan 1990 och 2002 behandlades i domstolarna endast två landsförräderibrott. Bägge gällde spioneri.

2.3.3. Fullföljd i ärenden som hovrätten har handlagt i första instans

Enligt 30 kap. 2 § 2 mom. i rättegångsbalken söks ändring i ett ärende som en hovrätt har avgjort i första instans hos högsta domstolen utan att besvärstillstånd behöver sökas.

Bestämmelser om fullföljd i ett ärende som hovrätten har handlagt i första instans finns i 30 kap. 13—17 § i rättegångsbalken. Enligt hänvisningsbestämmelsen i kapitlets 13 § är tiden för anförande av besvär densamma som i ärenden som hovrätten har avgjort i andra instans, dvs. 60 dagar från den dag då hovrättens avgörande gavs. Besvären skall tillställas hovrätten.

Enligt kapitlets 14 § har ändringssökandens motpart rätt att på eget initiativ bemöta besvären. Tiden för inlämnande av ett skriftligt bemötande är 14 dagar från den dag då fullföljdstiden går till ända. För avgivande av bemötande får motparten från hovrättens registratorskontor kopior av besvärsskriften och de handlingar som fogats till den. Bemötandet skall tillställas hovrättens registratorskontor senast den dag då tiden för inlämnande av bemötande går till ända.

Hovrätten skall sända besvärsskriften och bemötandet med bilagor samt akten i ärendet och en kopia av hovrättens avgörande till högsta domstolen.

2.3.4. Handläggning av fullföljdsärenden i högsta domstolen i andra instans

Bestämmelserna om handläggning av fullföljdsärenden i högsta domstolen i 30 kap. 18—21 § i rättegångsbalken tillämpas också när högsta domstolen är andra rättsinstans i ärendet. Enligt kapitlets 20 § håller högsta domstolen vid behov en muntlig förhandling.

När det gäller skyldigheten att hålla muntlig förhandling är högsta domstolen som andra rättsinstans bunden av samma bestämmelser i den europeiska människorättskonventionen och dess tillämpningspraxis som hovrätten när denna är fullföljdsinstans. Det kan således bli fråga om att ordna muntlig förhandling i synnerhet för att utreda om svaranden i ett brottmål som hovrätten har behandlat som första instans är skyldig i ett sådant fall när saken är beroende av bevisning. Ordalydelsen i 30 kap. 20 § i rättegångsbalken möjliggör att kravet på muntlighet uppfylls på behörigt sätt i högsta domstolen, och den praxis som följts har också garanterat att så har skett.

2.4. Extraordinärt ändringssökande

Ett lagakraftvunnet domstolsavgörande är slutligt. I undantagsfall kan dock ett ärende som redan har avgjorts genom ett beslut som har vunnit laga kraft tas till ny behandling genom extraordinärt ändringssökande, om det finns särskilda skäl. Bestämmelser om extraordinärt ändringssökande finns i rättegångsbalkens 31 kap. Kapitlet reviderades 1960, och det har senare ändrats till vissa delar.

Extraordinära rättsmedel är klagan på grund av domvilla, återbrytande av en dom på grund av ett innehållsligt fel och återställande av försutten fatalietid för att en processhandling skall kunna vidtas.

Med anledning av klagan kan ett lagakraftvunnet avgörande undanröjas på den grunden att i rättegångsförfarandet har inträffat ett rättegångsfel som nämns särskilt i lagen eller något annat rättegångsfel som kan antas ha inverkat på målets utgång. Klagan skall anföras hos hovrätten om den gäller ett avgörande av en tingsrätt och hos högsta domstolen om den gäller ett avgörande av en hovrätt eller

högsta domstolen.

Ett lagakraftvunnet avgörande kan återbrytas på den grunden att avgörandet till sitt innehåll är oriktigt. En grund för återbrytande kan vara t.ex. att det har framställts falska bevis i saken eller att det har framkommit nya omständigheter eller bevis som om de lagts fram vid rättegången skulle ha lett till ett annat slutresultat, eller att domen grundar sig på uppenbart oriktig tillämpning av lag. Grunderna för återbrytande är delvis olika beroende på om återbrytandet gäller en dom i tvistemål eller brottmål och om återbrytande i brottmål söks till den åtalades fördel eller nackdel. Även de utsatta tiderna för ansökan om återbrytande avviker till vissa delar från varandra i olika situationer. Återbrytande av dom söks alltid hos högsta domstolen. Under de senaste åren har i rättegångsbalkens 31 kap. tagits in en del grunder för återbrytande som gäller vissa särskilda situationer. Dessa grunder tillämpas dock relativt sällan i praktiken.

Hos högsta domstolen kan också ansökas om återställande av försutten fatalietid. Tiden för anmälan om missnöje eller överklagande eller för vidtagande av någon annan åtgärd i rättegången kan således återställas om parten i fråga har haft laga förfall och därför inte har kunnat vidta åtgärden eller om det annars anförs synnerligen vägande skäl till stöd för ansökan.

I högsta domstolen avgörs ett stort antal ansökningar om extraordinärt ändringssökande. Under de senaste åren har antalet sådana avgöranden uppgått till ca 380–480. Merparten av ansökningarna har gällt klagan eller återbrytande. Vanligtvis har ca tre fjärdedelar av ansökningarna avslagits eller avvisats. De ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande kan ibland medföra mycket arbete. Å andra sidan är de fall när ett lagakraftvunnet avgörande rättas eller ändras eller fatalietiden återställs ofta enkla och klara, och åtminstone i en del av ärendena kunde beslutsfattandet överföras till någon annan domstol.

2.5. Internationell jämförelse

I avsnitt 2.2. i det andra betänkandet (komm.bet. 2002:8) av kommissionen för

ändringssökande ingår en översikt över svensk, norsk, dansk, tysk och fransk rätt.

3. Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1. Målsättning

Allmänt taget har det system med besvärstillstånd i högsta domstolen som infördes 1980 fungerat bra, och det har inte visat sig finnas något större behov av att göra ändringar i det. Det finns t.ex. inte någon orsak att ändra grunderna för att meddela besvärstillstånd. Inte heller finns det någon anledning att ändra bestämmelserna om grunderna för extraordinärt ändringssökande.

Det centrala syftet med denna proposition är att utveckla bestämmelserna om fullföljd av talan till högsta domstolen och extraordinärt ändringssökande så att högsta domstolen bättre kan koncentrera sig på sin huvudsakliga uppgift, dvs. att ge prejudikat som styr rättstillämpningen. Avsikten är således att stärka de principer som infördes vid reformen 1980. Målet är särskilt att förbättra högsta domstolens möjligheter att avgöra sådana frågor i vilka det är viktigt att få ett prejudikat.

Bestämmelserna om högsta domstolens domförhet bör för sin del säkerställa att domstolen har tillräckliga resurser för att sköta sina uppgifter och att dessa resurser inte i onödan används på sådana ärenden som kunde behandlas i en mindre sammansättning än den ordinarie utan att parternas rättsskydd äventyras. Därför är det skäl att till vissa delar se över bestämmelserna om högsta domstolens domföra sammansättning.

Bestämmelserna om rättegången i tingsrätten och hovrätten reviderades på 1990-talet. I tingsrätten och, under vissa förutsättningar, i hovrätten hålls en omedelbar och koncentrerad huvudförhandling. På grund av högsta domstolens annorlunda uppgift avviker den muntliga förhandlingen i högsta domstolen ofta till sina syften och sitt innehåll från huvudförhandlingen i de lägre rättsinstanserna. Å andra sidan är det också nödvändigt att i lagen ta in vissa förtydligande bestämmelser om den muntliga förhandlingen i högsta domstolen.

För att domstolsväsendets resurser skall kunna inriktas på ett mera ändamålsenligt sätt föreslås det att befogenheter i vissa enkla ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande överförs från högsta domstolen till de lägre rättsinstanserna.

Målet är samtidigt att förenhetliga rättegångsförfarandet i brottmål så att också åtal som gäller politiska brott framöver behandlas i första instans i tingsrätten. För att garantera en enhetlig avgörandepraxis koncentreras dessa till antalet få ärenden dock till Helsingfors tingsrätt.

3.2. De viktigaste förslagen

3.2.1. Högsta domstolens domförhet

Det föreslås att bestämmelserna om högsta domstolens domförhet i rättskipningsärenden flyttas från lagen om högsta domstolen till rättegångsbalken, som redan innehåller motsvarande bestämmelser om de övriga rättsinstanserna.

Högsta domstolens sammansättning i ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande lättas upp så att domstolens resurser kan inriktas på ett mera ändamålsenligt sätt än i dag. I vissa fall kan också en ansökan som gäller ett avgörande av högsta domstolen avgöras i en sammansättning med tre ledamöter. Dessutom blir det möjligt att i en sammansättning med en ledamot avgöra en ny ansökan som görs i en och samma sak, om ansökan visar sig vara ogrundad.

Den domföra sammansättningen i ärenden som gäller besvärstillstånd föreslås inte bli ändrad, utan den skall bestå av två eller tre ledamöter liksom i dag. Kommissionen för ändringssökande föreslog i sitt andra betänkande (komm.bet. 2002:8) att högsta domstolen skulle kunna avgöra en ansökan om besvärstillstånd även i en sammansättning med en ledamot. Remissinstanserna ställde sig till dessa delar kritiska till förslaget. De ansåg att det av rättsskyddsskäl och för att bibehålla förtroendet är nödvändigt att beslut om besvärstillstånd fattas kollegialt. Två ledamöter kan mera adekvat bedöma behovet av ett prejudikat.

Inte heller ingår i propositionen den av kommissionen föreslagna särskilda bestäm-

melsen om att högsta domstolen skulle vara domför med en ledamot vid särskild behandling av ärenden som gäller rättegångshandlingars offentlighet. Kommittén för offentlighet vid rättegångar föreslår i sitt betänkande (komm.bet. 2002:1) att ärendena i alla domstolar skall kunna behandlas i en endomarsammansättning. Det är motiverat att man i det sammanhanget även tar ställning till frågan för högsta domstolens del.

3.2.2. Inriktningen av ett besvärstillstånd

Enligt den gällande lagen kan ett besvärstillstånd på ovan nämnt sätt begränsas till att gälla endast en del av hovrättens avgörande. Såsom konstaterats tidigare begränsas ett besvärstillstånd i praktiken så att det gäller en självständig del av hovrättens avgörande, t.ex. ett enskilt yrkande. På basis av ordalydelsen i lagen verkar det inte heller finnas något hinder för att besvärstillståndet begränsas till att gälla någon enskild fråga i hovrättens avgörande, t.ex. frågan om preskription av en fordran i ett fordringsmål.

Enligt den gällande lagen anses det inte vara möjligt att begränsa besvärstillståndet enbart till den rättsliga bedömningen av någon enskild fråga utan att samtidigt bedöma även fakta i saken. När besvärstillstånd har meddelats är man således alltid tvungen att till dessa delar pröva även faktaunderlaget och den bevisning som hänför sig till det. Detta kan i sin tur förutsätta att en muntlig förhandling hålls, trots att syftet med att besvärstillstånd meddelades var att få ett prejudikat om uttryckligen en rättslig tolkningsfråga. Det är inte på långt när alltid ändamålsenligt att på nytt bedöma fakta även i högsta domstolen. Till följd av den tid som hunnit gå blir bevisningen i allmänhet inte tillförlitligare och det går kanske inte heller längre att få tag på alla vittnen. På grund av rättegångskostnaderna samt det besvär som åsamkas parter och vittnen kan det inte heller alltid anses motiverat att på nytt ta emot bevisningen i den högsta rättsinstansen.

De ovan nämnda orsakerna kan i praktiken leda till att högsta domstolen inte meddelar besvärstillstånd även om saken kunde ge anledning till ett prejudikat. Genom att utvidga möjligheterna att begränsa besvärstillståndet

kunde också högsta domstolens förutsättningar att meddela besvärstillstånd förbättras i synnerhet i rättsligt relevanta frågor i ärenden som till faktamaterialet är omfattande. I Sverige, där systemet med prövningstillstånd i högsta domstolen i övrigt i hög grad motsvarar förfarandet i Finland, genomfördes i sak motsvarande reformer redan 1989 (rättegångsbalkens 54 kap. 11 § och 55 kap. 12 §).

Av dessa orsaker föreslås i lagen en bestämmelse om att högsta domstolen får begränsa besvärstillståndet förutom till att gälla en del av hovrättens avgörande också så att det endast gäller en fråga vars avgörande är nödvändigt för att styra rättstillämpningen eller annars med hänsyn till grunderna för besvärstillståndet. Högsta domstolen kan då till övriga delar grunda sitt avgörande på hovrättens avgörande.

Samtliga remissinstanser förhöll sig positivt till förslaget i det andra betänkandet av kommittén för ändringssökande. De konstaterade att förslaget gör det möjligt att få ett besvärstillstånd i ett ärende där tillstånd i dag inte meddelas med anledning av en bevisfråga. Det blir då möjligt att snabbare få prejudikat om nya lagar. Förslaget försämrar inte rättsskyddet eftersom de nya, begränsade besvärstillstånden uppenbart kommer att meddelas utöver de nuvarande tillstånden, i sådana fall när tillstånd enligt den gällande lagen inte skulle meddelas.

3.2.3. *Muntlig förhandling och rättegångsmaterialet i högsta domstolen*

Eftersom högsta domstolens huvuduppgift är att ge prejudikat i sådana rättsfrågor som lämnar rum för tolkning har bevisfrågorna i allmänhet inte mera samma ställning i högsta domstolen som i de lägre domstolarna. Förfarandet i högsta domstolen är i princip också skriftligt, och i allmänhet finns det inte något sådant behov av att lägga fram hela rättegångsmaterialet muntligen som ofta är fallet vid huvudförhandlingar i de lägre domstolarna. Behovet skulle minska ytterligare om högsta domstolen på det sätt som föreslås kunde begränsa sitt avgörande till att gälla en fråga som är av vikt för att styra rättstillämpningen och till övriga delar — t.ex. när det gäller fakta — stöda sig på hovrättens avgö-

rande i ärendet.

I högsta domstolen hålls muntlig förhandling vid behov och i den omfattning som den fråga som skall behandlas kräver. Syftet med den muntliga förhandlingen kan således variera enligt behovet. Domstolen kan ta emot bevisning eller t.ex. begränsa sig till att endast utreda parternas ståndpunkter i de rättsfrågor som skall avgöras, om detta anses främja behandlingen av saken. När högsta domstolen överväger om muntlig förhandling skall hållas skall den givetvis beakta de förpliktelser som följer av den europeiska människorättskonventionen.

Med hänsyn till parternas rättsskydd är det dock viktigt att dessa känner till syftet med den muntliga förhandlingen. För att säkerställa att parterna är på det klara med detta föreslås i lagen en uttrycklig bestämmelse om att parterna skall underrättas om syftet med den muntliga förhandlingen i respektive fall.

I lagen föreslås nu också uttryckliga bestämmelser om vad som är lagligt rättegångsmaterial i högsta domstolen. Detta är viktigt för att det skall vara klart för parterna vilket material som kan läggas till grund för avgörandet. Motsvarande bestämmelser finns redan i lagen för de övriga rättsinstansernas del. Den föreslagna preciserande bestämmelsen innebär inte någon förändring i sak jämfört med nuläget.

I lagen görs för det första det i och för sig självklara konstaterandet att ett ärende avgörs på grundval av det skriftliga rättegångsmaterialet om inte muntlig förhandling hålls i saken. Om muntlig förhandling hålls skall dessutom beaktas det material som har lagts fram vid denna. Det material som läggs fram vid den muntliga förhandlingen kompletterar således det skriftliga materialet. Till dessa delar avviker bestämmelserna från vad som föreskrivs om huvudförhandlingen i tingsrätten och hovrätten.

3.2.4. *Behandlingen av åtal som gäller politiska brott*

Såsom sagts ovan är de ärenden som behandlas i första instans i hovrätten få såväl till antalet som när det gäller kategorierna av ärenden. Den reform som gällde forum för

tjänsteåtal minskade antalet ärendekategorier ytterligare. Med hänsyn till medborgarnas jämlikhet och domstolssystemet är detta en utveckling i rätt riktning. Behandlingen av ärenden bör följa den normala rättsinstansordningen, om inte det finns särskilda grunder för att avvika från den.

Kommissionen för ändringssökande säger i sitt andra betänkande att det inte heller finns någon grund för att åtal som gäller politiska brott behandlas i första instans i hovrätten. T.ex. med tanke på en konfidentiell behandling finns det inte något motiverat behov av att inleda behandlingen i hovrätten. Angående offentligheten när det gäller behandlingen och rättegångsmaterialet kan bestämmas på likadana grunder oberoende av vilken rättsinstans det är fråga om.

Remissyttrandena om kommissionens betänkande var delade. Å ena sidan var man skeptisk till en överföring av de politiska brotten till tingsrätterna. Avsaknaden av en möjlighet till rättsskydd i tre steg kompenseras av att ett ärende kan föras till högsta domstolen utan besvärstillstånd. Antalet ärenden är få, vilket betyder att tingsrätterna inte kan skaffa sig erfarenhet i dessa ärenden. Även ärendenas konfidentiella natur bör beaktas. Enligt en del av remissinstanserna lämpar de sig inte för behandling i en nämndemannasammansättning.

Andra remissinstanser ansåg att det från jämlikhetssynpunkt är motiverat att de politiska brotten behandlas i första instans i tingsrätten. Enligt dem kan en konfidentiell behandling lika väl garanteras i tingsrätten.

I propositionen har remissinstansernas olika åsikter sammanjämkats. Det föreslås att politiska brott behandlas i första instans i tingsrätten. Ärendena koncentreras dock till Helsingfors tingsrätt. Genom koncentrationen säkerställs en enhetlig avgörandepraxis.

Det föreslås att tingsrätten i dessa ärenden skall bestå av den ordinarie sammansättningen i brottmål. Tingsrätten skall i allmänhet vara domför i den sammansättning med nämndemän som avses i 2 kap. 1 § i rättegångsbalken. Att nämndemännen deltar även i behandlingen av åtal som gäller politiska brott kan motiveras på samma grunder som att de deltar i behandlingen av också andra brottmål.

3.2.5. *Fullföljd i avgöranden som hovrätten har meddelat i första instans*

Det föreslås att förfarandet vid sökande av ändring i avgöranden som hovrätten har meddelat i första instans utvecklas. Tiden för ändringssökande förkortas till 30 dagar, i synnerhet för att frågan om ett avgörandes laga kraft skall klarna tidigare än i dag. Inte heller i dessa ärenden skall en part framöver bemöta besvärerna på eget initiativ utan på uppmaning av högsta domstolen och inom den tid som domstolen bestämmer. Domstolen kan då bl.a. bedöma om det över huvud taget är nödvändigt att begära ett bemötande.

3.2.6. *Extraordinärt ändringssökande*

För att domstolväsendets resurser skall kunna inriktas på ett mera ändamålsenligt sätt föreslås det att befogenheter i vissa enkla ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande överförs från högsta domstolen till de lägre rättsinstanserna. Det föreslås att hovrätten skall besluta om återställande av försutten fatalietid för att en åtgärd skall kunna vidtas i tingsrätten eller ändring sökas i ett avgörande av tingsrätten. Ärenden som gäller klagan över en tingsrätts förfarande hör redan i dag till hovrättens behörighet.

Vissa klara fel kan rättas så att den domstol som träffat det felaktiga avgörandet själv avgör den extraordinära ändringsansökan eller rättar felet. Det är inte nödvändigt att den högsta rättsinstansen rättar dylika klara fel.

Vid den fortsatta beredningen av saken har man i övrigt frångått den revidering av de utsatta tiderna för och bestämmelserna om förfarandet vid extraordinärt ändringssökande som kommissionen för ändringssökande föreslog, eftersom det i praktiken inte har förekommit några särskilda problem till dessa delar.

3.2.7. *Extraordinärt ändringssökande som grundar sig på ett avgörande av ett internationellt organ för övervakning av de mänskliga rättigheterna*

Flera av de stater som är parter i konventionen om skydd för de mänskliga rättighe-

terna och de grundläggande friheterna (den europeiska människorättskonventionen) har infört uttryckliga bestämmelser om att ett fällande avgörande av den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna utgör grund för att ta ett ärende till ny behandling. I Finland finns inte någon sådan särskild bestämmelse, utan till dessa delar har de allmänna bestämmelserna om klagan eller återbrytande av dom i rättegångsbalkens 31 kap. blivit tillämpliga.

I dessa situationer är problemet i första hand den korta tiden för klagan, dvs. sex månader, som bestäms i 31 kap. 2 §. Tiden räknas från det att avgörandet som klagan gäller har vunnit laga kraft. Eftersom avgörandena av de internationella övervakningsorganen i regel meddelas först efter det att tiden för klagan har löpt ut kan denna tidsfrist utgöra ett hinder för att rätta fel. Det finns ingen tidsfrist för återbrytande av dom till förmån för en åtalad i brottmål, och tiderna för återbrytande av dom är också annars längre och kan även möjliggöra att ansökan åtminstone i en del fall görs också en längre tid efter det att avgörandet vann laga kraft.

I syfte att förbättra parternas rättsskydd föreslås det att en ansökan om klagan under vissa förutsättningar i en sådan situation som avses ovan kan göras inom sex månader efter det att övervakningsorganets avgörande meddelade s.

Förslaget överensstämmer med målen i Europarådets ministerkommittés rekommendation från 2000 om ny behandling av ärenden på det nationella planet med anledning av Europadomstolens domar (Recommendation on the re-examination or reopening of certain cases at domestic level following judgments of the European Court of Human Rights, R(2000) 2). Enligt rekommendationen bör ett ärende kunna tas till ny behandling om det i Europadomstolens dom konstateras att ett nationellt avgörande strider mot människorättskonventionen eller om konventionsbrottet har berott på så grava fel i förfarandet att det råder allvarliga tvivel om avgörandets riktighet. Konventionsbrottet skall dessutom ha sådana mycket allvarliga följder för parten som inte kan kompenseras genom ersättning i pengar eller korrigeras på något annat sätt än genom att saken prövas på nytt.

4. Propositionens konsekvenser

4.1. Ekonomiska konsekvenser

Propositionen har inga direkta ekonomiska konsekvenser.

4.2. Konsekvenser för domstolarnas verksamhet

Förslagen om att överföra vissa ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande till de lägre domstolarna och om att lätta upp högsta domstolens sammansättning kommer i någon mån att minska antalet ärenden som behandlas i högsta domstolen och den arbetsinsats som krävs för behandlingen av ärendena. Med hänsyn till antalet ärenden och deras art är förslagets verkningar på högsta domstolens arbetsmängd emellertid små. Tingsrätterna och hovrätterna får på motsvarande sätt vissa nya uppgifter som hänför sig till ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande. Ärendena är emellertid så få och av sådan art att det inte uppstår något behov av tilläggsresurser.

Möjligheten att begränsa besvärstillstånden på ett mera ändamålsenligt sätt kan minska arbetsbördan i högsta domstolen i enskilda ärenden, om domstolen inte alls behöver ta emot muntlig bevisning eller åtminstone inte i sådan utsträckning som i de lägre rättsinstanserna. Å andra sidan möjliggör förslaget att prejudikat som styr rättstillämpningen kan ges i allt flera ärenden, och antalet besvär som högsta domstolen tar till behandling kan sålunda öka på motsvarande sätt.

Enligt förslaget behandlas åtal som gäller politiska brott inte längre i första instans i hovrätten, utan behandlingen av dessa ärenden koncentreras till Helsingfors tingsrätt. Såsom konstaterats tidigare är antalet sådana ärenden mycket litet. Förslagets verkningar på resurserna är således små.

4.3. Konsekvenser för medborgarna

Syftet med förslagen i propositionen är särskilt att högsta domstolen bättre än förut skall kunna koncentrera sig på sin huvudsakliga uppgift, dvs. att ge prejudikat som styr

rättstillämpningen. Förslagets positiva verkningar tar sig uttryck i att domstolsresurserna kan inriktas på ett mera ändamålsenligt sätt och att bestämmelserna om förfarandet blir klarare till vissa delar. Förslagets verkningar på enskilda medborgares eller parterers ställning är således närmast indirekta. En del av förslagen, t.ex. förlängningen av tidsfristen för klagan i sådana fall när de mänskliga rättigheterna har kränkts, kan dock i det enskilda fallet avsevärt förbättra parternas ställning.

5. Beredningen av propositionen

Propositionen grundar sig på det andra betänkande som kommissionen för ändringssökande överlämnade den 20 november 2002 (komm.bet. 2002:8). Betänkandet gällde fullföljd av talan till högsta domstolen och extraordinärt ändringssökande. Den fortsatta beredningen har skötts av en arbetsgrupp vid justitieministeriet i vilken högsta domstolen har varit företrädd.

Utlåtande om kommissionens betänkande begärdes av 26 remissinstanser. Utlåtanden inkom från finansministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, justitiekanslern i statsrådet, riksdagens biträdande justitieombudsman, högsta domstolen, alla sex hovrätterna, Helsingfors och Uleåborgs tingsrätter, riksåklagarämbetet, Finlands Advokatförbund, Finlands Juristförbund, Högsta domstolarnas tjänstemän rf, Tingsrättsdomarna rf, Suomen Syyttäjähdistys ry och professor Jyrki Viro-lainen. Ett sammandrag har gjorts av utlåtandena (Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2003:28).

Remissvaren var huvudsakligen positiva. I avsnitt 3.2. redogörs i samband med de viktigaste förslagen närmare för remissvaren och hur de har beaktats. Den viktigaste ändringen som gjorts i förslaget utifrån remissvaren är att möjligheten att avgöra en ansökan om besvärstillstånd i en sammansättning med en ledamot har slopats.

Högsta domstolen gjorde den 14 januari 1998 en framställning hos statsrådet om vidtagande av lagstiftningsåtgärder. I framställningen föreslås att bestämmelserna om delgivning i rättegång ändras så att fullföljds-

domstolen kan delge en rättegångshandling i form av ett sammandrag i sådana fall när flera personer skall höras eller den handling som skall delges är omfattande. I denna regeringsproposition föreslås det att delgivningsförfarandet lättas upp i vissa sådana s.k. massadelgivningssituationer som även det ovan nämnda lagstiftningsinitiativet gällde.

Högsta domstolen gjorde den 8 oktober 2003 en framställning hos statsrådet om vidtagande av lagstiftningsåtgärder för att stifta en ny lag om högsta domstolen. I lagförslag 1 i denna regeringsproposition föreslås det att bestämmelserna om högsta domstolens domförhet i rättskipningsärenden flyttas från lagen om högsta domstolen till rättegångsbalkens 2 kap. Bestämmelserna motsvarar i sak huvudsakligen de bestämmelser som högsta domstolen föreslagit.

Utrikesministeriet, som i Finland är den mottagande myndighet som avses i den i New York den 20 juni 1956 ingångna konventionen om indrivning av underhållsbidrag i utlandet, har i en skrivelse av den 17 maj 2000 till justitieministeriet tagit initiativ till ändring av 30 kap. 14 § i rättegångsbalken. I laginitiativet föreslås det att besvär som anförts över ett beslut av hovrätten inklusive handlingarna i saken skall delges ändringssökandens motpart genom domstolens försorg, åtminstone i sådana fall när det är fråga om ett beslut om underhållsbidrag som fattats i utlandet, och att den tid på 14 dagar som i rättegångsbalkens 30 kap. 14 § föreskrivs för inlämnande av bemötande förlängs eller att domstolen åtminstone får rätt att på begäran förlänga tiden.

Biträdande justitiekanslern har i ett beslut av 14.6.2002, DNr 11/20/02, som sänts till justitieministeriet för kännedom anför att de utsatta tiderna för extraordinärt ändringssökande i tvistemål är korta särskilt i sådana fall när ett internationellt organ för övervakning av de mänskliga rättigheterna konstaterar att de mänskliga rättigheterna har kränkts vid en rättegång. Beslutet föranleddes av ett fällande avgörande av Förenta Nationernas kommitté för de mänskliga rättigheterna. Avgörandet gällde hörande av motparten i hovrättsförfarande. Biträdande justitiekanslern föreslog också att det prövas om det finns orsak att ändra lagstiftningen.

6. Samband med andra propositioner

Samtidigt med denna proposition överlämnas en regeringsproposition med förslag till ny lag om högsta domstolen. De lagar som

föreslås i propositionerna avses träda i kraft samtidigt, eftersom bestämmelserna om högsta domstolens domförhet i rättskipningsärenden flyttas från lagen om högsta domstolen till rättegångsbalkens 2 kap.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Lag om ändring av rättegångsbalken

2 kap. Om domförhet

Den grundläggande bestämmelsen om högsta domstolens domförhet finns i grundlagens 100 § 2 mom., där det sägs att högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen är domföra med fem ledamöter, om inte något annat antal bestäms särskilt i lag. Detaljerade bestämmelser om högsta domstolens sammansättning finns i dag i lagen om högsta domstolen.

I rättegångsbalkens 2 kap. finns bestämmelser om tingsrätternas och hovrätternas domförhet. För konsekvensens skull föreslås det att även de detaljerade bestämmelserna om högsta domstolens domförhet i rättskipningsärenden tas in i detta kapitel. Bestämmelserna är i huvudsak oförändrade. De föreslagna ändringarna gäller bl.a. att det skall vara möjligt att använda en extra ledamot och att sammansättningen vid behandlingen av en del ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande skall bli lättare.

Bestämmelserna om högsta domstolens sammansättning i andra än rättskipningsärenden finns även framöver i lagen om högsta domstolen. Detsamma gäller bestämmelserna om behandling av ärenden i plenum eller förstärkt sammansättning.

9 §. I 1 mom. bestäms i enlighet med grundlagens 100 § 2 mom. att högsta domstolen i rättskipningsärenden är domför med fem ledamöter, om inte någon annan sammansättning bestäms i lag. Besvärärenden samt de till antalet rätt få ärenden som högsta domstolen behandlar i första instans skall också framöver behandlas i en sammansättning med fem ledamöter. Dylika ärenden är bl.a. tjänsteåtal som gäller en hovrättspresident eller en ledamot vid en hovrätt eller riksåklagaren. Högsta domstolen är domför med fem ledamöter också i ansökningsären-

den som gäller extraordinärt ändringssökande. I de fall som avses i 10 § kan ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande dock också behandlas på en avdelning med tre ledamöter eller en ledamot.

I dag söks ändring i försäkringsdomstolens beslut i samma ordning som i andra ärenden genom en ansökan om besvärstillstånd. Därför behövs inte längre den särskilda bestämmelsen i 7 a § 3 mom. i lagen om högsta domstolen där det sägs att besvär över försäkringsdomstolens utslag under vissa förutsättningar kan avgöras på en avdelning med tre ledamöter. Bestämmelsen har i praktiken redan förlorat sin betydelse.

I momentets andra mening finns en ny bestämmelse enligt vilken en sammansättning med fem ledamöter kan ha ytterligare en ledamot för att garantera domförheten. Ett behov av en extra ledamot kan uppstå i synnerhet i ärenden som är vittomfattande och svåra och vilkas behandling därför kan antas räcka längre än vanligt. Genom att utse en extra ledamot kan man säkerställa domförheten även om behandlingen drar ut på tiden, så att t.ex. en ny muntlig förhandling inte behöver hållas om någon av ledamöterna får förhinder. Den extra ledamoten deltar i handläggningen och avgörandet av ärendet på samma sätt som de övriga ledamöterna, trots att sammansättningen skulle vara domför även utan honom eller henne.

I den nya lagen om högsta domstolen föreslås bestämmelser om överföring av ärenden för behandling i plenum eller på en förstärkt avdelning med elva ledamöter. Ett ärende kan överföras om det vid prövningen av det visar sig att avdelningen kommer att avvika från högsta domstolens tidigare ståndpunkt eller om ärendet är vittomfattande eller principiellt viktigt. Bestämmelser om motsvarande överföring finns sedan tidigare i högsta domstolens arbetsordning. En hänvisning till de ovan nämnda nya bestämmelserna fogas till den sista meningen i den föreslagna 9 § 1 mom.

I 2 mom. bestäms om högsta domstolens domförhet vid behandlingen av ansökningar om besvärstillstånd. I momentet införs med vissa mindre ändringar de bestämmelser som i dag ingår i 7 a § 2 och 7 mom. i lagen om högsta domstolen.

Vid behandlingen av en ansökan om besvärstillstånd är högsta domstolen domför i en sammansättning med två eller tre ledamöter. Utgångspunkten är fortfarande att ansökningar om besvärstillstånd behandlas i en sammansättning med två ledamöter. Om dessa ledamöter inte är eniga om huruvida besvärstillstånd skall meddelas, skall ärendet på samma sätt som enligt den gällande lagen alltid överföras till en sammansättning med tre ledamöter för avgörande. Ledamöterna kan också annars om de så vill hänskjuta ett ärende som gäller besvärstillstånd till en sammansättning där även en tredje ledamot deltar. Det finns inte heller något hinder för att ett ärende förs direkt till en sammansättning med tre ledamöter för avgörande t.ex. i ett sådant fall när man redan på förhand vet att ärendet är exceptionellt omfattande eller särskilt problematiskt.

Enligt 30 kap. 3 § 2 mom. i rättegångsbalcken kan besvärstillstånd meddelas också delvis och frågan om meddelande av besvärstillstånd i övrigt hänskjutas till avgörande i samband med handläggningen av besvaren. En motsvarande bestämmelse föreslås i den ändrade 3 § 4 mom. I sådana fall när beslutsfattandet har överförts på detta sätt skall den avdelning som behandlar besvaren besluta om besvärstillståndet, på samma sätt som enligt den gällande lagen. En bestämmelse om detta fogas som sista mening till den föreliggande paragrafens 2 mom.

I 3 mom. föreslås det att en ledamot liksom i dag skall vara behörig att avgöra en ansökan som gäller en säkringsåtgärd eller förbud mot eller avbrytande av verkställighet. I den gällande lagen finns bestämmelsen i 7 a § 5 mom. i lagen om högsta domstolen. Den föreslagna bestämmelsen gäller på samma sätt som den nuvarande sådana fall när det i samband med en huvudsak som är anhängig i högsta domstolen yrkas på en säkringsåtgärd eller förbud mot verkställighet och denna fråga avgörs separat innan huvudsaken tas till behandling. Om däremot ändring söks hos

högsta domstolen i en lägre domstols beslut om en säkringsåtgärd avgörs saken i normal ordning och i en normal sammansättning.

Enligt förslaget är en ledamot också behörig att avgöra något annat ärende som gäller en motsvarande interimistisk åtgärd, t.ex. att besluta om sådana interimistiska förbud som avses i lagen om skuldsanering för privatpersoner och i lagen om företagssanering samt att avgöra om ett beslut som gäller meddelande av näringsförbud eller besöksförbud skall iakttas trots att beslutet har överklagats. Förslaget kompletterar och klarlägger den gällande lagen så att även dylika ärenden av interimistisk natur som kan jämföras med verkställighetsförbud får avgöras i en sammansättning med en ledamot.

10 §. I paragrafen finns bestämmelser om när ett ärende som gäller extraordinärt ändringssökande kan behandlas i en mindre sammansättning än den sammansättning med fem ledamöter som avses i 9 § 1 mom.

I 1 mom. sägs att en ansökan kan handläggas och avgöras i en sammansättning med tre ledamöter eller, i vissa fall, en ledamot i stället för i en sammansättning med fem ledamöter. Enligt 2 mom. är en sammansättning med mindre än fem ledamöter dock behörig att avgöra ett ärende endast om ansökan enhälligt avvisas eller avslås eller det enbart beslutas om en särskild åtgärd, t.ex. hörande av motparten. I övriga fall skall ansökan alltid överföras till en avdelning med fem ledamöter för behandling.

Förslaget avviker från den gällande lagen (7 a § 4 mom. i lagen om högsta domstolen) för det första genom att också en ansökan som gäller ett avgörande av högsta domstolen kan behandlas i en lättare sammansättning. Enligt den gällande lagen skall en sådan ansökan alltid behandlas på en avdelning med fem ledamöter. I de beträffande slutresultatet klara fall som avses i bestämmelsen är det dock inte nödvändigt att en ansökan som gäller extraordinärt ändringssökande behandlas i en sammansättning med fem ledamöter enbart av den anledningen att ansökan gäller ett avgörande av högsta domstolen.

I avvikelse från den gällande lagen föreslås det dessutom att en extraordinär ändringsansökan också skall kunna avgöras av en ledamot ensam, om högsta domstolen redan tid-

gare har avslagit eller avvisat en extraordinär ändringsansökan i samma sak och det inte till stöd för den nya ansökan läggs fram något väsentligt nytt, dvs. nya omständigheter eller bevis. I praktiken förekommer det ofta att en ansökan om klagan eller återbrytande som redan har avslagits eller avvisats kanske t.o.m. flera gånger görs på nytt utan att det läggs fram något egentligt nytt i saken. Eftersom det är klart att en sådan ansökan inte kan leda fram bör den kunna handläggas och avgöras i en sammansättning med en ledamot. Det finns inte heller något behov av en större sammansättning än detta när i en ansökan läggs fram omständigheter som i sig är nya men som saknar relevans för avgörandet av ärendet, t.ex. när nya bevis som läggs fram inte inverkar på saken (rättegångsbalkens 17 kap. 7 §). Om de nya bevisen däremot kan vara av betydelse för avgörandet skall ansökan behandlas i en större sammansättning. En ansökan som har behandlats på en avdelning med en ledamot skall enligt 2 mom. hänskjutas till en avdelning med fem ledamöter, om inte ansökan på avdelningen med en ledamot avvisas eller avslås eller det endast beslutas om en särskild åtgärd.

11 §. Enligt bestämmelsen i kapitlets 10 § föreskrivs det särskilt om de allmänna domstolarnas domförhet i vissa mål och ärenden. I bestämmelsen avses militära rättegångs-ärenden, då också militära ledamöter ingår i högsta domstolens sammansättning enligt vad som bestäms i 3 § 3 mom. i militära rättegångslagen (326/1983). Inga ändringar föreslås i högsta domstolens sammansättning när det gäller militära rättegångsärenden. Av lagtekniska skäl föreslås det att kapitlets 10 § oförändrat blir 11 §.

11 kap. Om delgivning i rättegång

5 §. I paragrafen anges vilka handlingar som vid delgivning skall ges till mottagaren. Enligt 1 mom. är utgångspunkten att de handlingar som skall delges lämnas till mottagaren i sin helhet, antingen i original eller som kopia. I 2 mom. sägs det dock att om det är svårt att kopiera någon annan handling är en stämningsansökan, ett svaromål eller en skriftlig utsaga eller om en kopiering på grund av handlingens omfattning är oänd-

målsenlig, kan handlingen i stället för att delges hållas tillgänglig i domstolen. Till den handling som skall delges skall då fogas en uppgift om att handlingen finns tillgänglig i domstolens kansli. Det delgivningssätt som avses i lagrummet kan således i de fall som nämns där användas vid delgivning av material som utgör bilagor till en rättegångshandling, t.ex. kartor eller ritningar som är svåra att kopiera (RP 16/1990 rd, s. 13).

Det föreslås nu att bestämmelsen i 2 mom. ändras så att handlingarna vid det delgivningsförfarande som avses i momentet kan hållas tillgängliga också på någon annan lämplig plats som domstolen bestämmer än i den domstols kansli som behandlar saken. En annan lämplig plats kunde vara t.ex. kansliet vid en annan underrätt nära mottagaren eller, om det är fråga om delgivning i ändringssökandefasen, någon lägre domstols kansli. Vid behov kan handlingarna också hållas tillgängliga på flera platser samtidigt, om detta är ändamålsenligt. Även någon annan plats än en domstol kan vara lämplig, t.ex. ett postkontor nära mottagaren eller, i ett jorddomstolsärende, någon av lantmäteriverkets lantmäteribyråer eller den kommunala vägnämnden. Domstolen kan bestämma att en handling skall hållas tillgänglig i en annan domstol eller på någon annan lämplig plats utan hinder av domkretsgränserna. Det är givetvis tillbörligt att man kommer överens om förfarandet på förhand.

Dessutom föreslås i paragrafen ett nytt 3 mom. som möjliggör ett lättare delgivningsförfarande i vissa s.k. massadelgivningssituationer. Högsta domstolen föreslår i ett lagstiftningsinitiativ av den 14 januari 1998 att bestämmelserna om delgivning ändras bl.a. så att en handling kan delges i form av ett domstolssammandrag i sådana fall när antalet personer som skall höras är många eller den handling som skall delges är omfattande. Det föreslås att den ursprungliga handlingen hålls tillgänglig i domstolen och att en uppgift om detta ges i samband med delgivningen. Initiativet gällde delgivning i fullföljdsdomstol.

Enligt det 3 mom. som föreslås nu kan ett svaromål, en skriftlig utsaga eller en ändringsansökan delges en part genom att handlingen hålls tillgänglig för parten så som an-

ges i 2 mom., om handlingen är mycket omfattande och parterna exceptionellt många. Parten meddelas då var handlingen finns tillgänglig. I meddelandet redogörs kort för handlingens innehåll i den mån det är nödvändigt.

Bestämmelsen gäller således delgivning av såväl ändringsansökningar som svaromål och skriftliga utsagor även i underrätterna. Bestämmelsen gäller däremot inte stämningsansökningar. En stämningsansökan som inleder en rättegång avgör nämligen i stor utsträckning vad rättegången skall handla om, och den kan inte delges på det sätt som anges i lagrummet. Bestämmelsen gäller på motsvarande sätt inte heller en ansökan genom vilken ett ansökningsärende väcks.

En handling kan delges så som anges i bestämmelsen endast i sådana fall när mottagarna är exceptionellt många och handlingen är mycket omfattande. Båda villkoren skall således vara uppfyllda. Detta är motiverat av den anledningen att också en omfattande handling relativt enkelt kan delges som sådan när antalet mottagare inte är särskilt stort. Detsamma gäller också när det i och för sig finns många mottagare men de handlingar som skall delges till omfånget inte avviker särskilt mycket från det normala. I ärenden som gäller fastighetsförrättningar och insolvensförfaranden samt i sådana brottmål där kretsen av målsägande är stor kan det dock uppstå situationer när ett omfattande material skall delges ett exceptionellt stort antal personer. När det är fråga om en omfattande ändringsansökan som gäller många parter kan man också delge en part endast den del av handlingarna och bilagorna som gäller parten själv, om denna del kan avskiljas ur handlingarna, och i annat fall en kort redogörelse av domstolen om innehållet i handlingarna till den del det gäller mottagaren.

Det föreslagna delgivningsförfarandet förutsätter att det i domstolens meddelande om var handlingarna hålls tillgängliga till nödvändiga delar kort redogörs för det huvudsakliga innehållet i den handling som skall delges. Redogörelsen skall vara sådan att mottagaren utifrån den kan avgöra om det är nödvändigt att han eller hon tar del av handlingen i dess helhet.

För att det lättare delgivningsförfarande

som avses i bestämmelsen skall kunna användas förutsätts det dessutom alltid att förfarandet kan anses ändamålsenligt med hänsyn till omständigheterna. T.ex. frågan om hur omfattande dels den handling som skall delges, dels den krets av parter eller personer som skall höras bör vara för att det delgivningsförfarande som avses i bestämmelsen skall kunna betraktas som ändamålsenligt blir således beroende av rättspraxis. Vid prövningen skall särskilt beaktas rättsskyddet för mottagaren av delgivningen. Det lättare delgivningsförfarandet får inte äventyra en parts faktiska möjligheter att ta del av sådant rättegångsmaterial som gäller parten. Det lättare förfarandet kunde lämpligen användas särskilt i omfattande ärenden för att begränsa det material som skall delges så att mottagarens uppmärksamhet koncentreras till sådana frågor som gäller uttryckligen mottagaren själv.

21 kap. Om rättegångskostnader

16 §. I dag finns i lagen inga uttryckliga bestämmelser om ersättandet av rättegångskostnader vid extraordinärt ändringssökande. I praktiken blir frågan om ersättande av rättegångskostnader inte aktuell särskilt ofta, eftersom ansökan i merparten av fallen avslås eller avvisas utan att motparten hörs och ingen ersättningsskyldighet således uppstår. Många av de ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande, t.ex. ansökningar om återställande av försutten fatalietid, är också till sin natur sådana att yrkanden på ersättning för rättegångskostnader i allmänhet inte framställs.

I de fall när skyldighet att ersätta rättegångskostnader uppstår iaktas i allmänhet de bestämmelser och principer som även annars tillämpas på fullföljdsärenden. Det är dock motiverat att uttryckliga bestämmelser om saken tas in i lagen. Den naturliga utgångspunkten är att ersättningsskyldigheten vid extraordinärt ändringssökande skall bestämmas på samma sätt som vid normalt ändringssökande.

I paragrafen finns bestämmelser om skyldigheten att ersätta rättegångskostnader i en fullföljdsdomstol. Enligt 1 mom. skall ersättningsskyldigheten bestämmas enligt hur änd-

ringsansökan avgörs, dvs. beroende på om parten har vunnit eller förlorat besvären. För den händelse att fullföljdsdomstolen återförvisar ärendet bestäms i 2 mom. att frågan om ersättande av kostnader som uppkommit i denna domstol avgörs i den lägre domstolen i samband med behandlingen av det återförvisade ärendet.

Det föreslås nu att till paragrafen fogas ett nytt 3 mom. där det i enlighet med vad som sagts ovan hänvisas till paragrafens gällande 1 och 2 mom. Detta betyder att sökandens motpart enligt huvudregeln i 1 mom. skall åläggas att ersätta sökandens rättegångskostnader, om en ansökan som gäller extraordnärt ändringssökande leder fram.

Om den extraordinära ändringsansökan bifalls men ärendet återförvisas till en lägre domstol för ny behandling, skall frågan om kostnaderna för det extraordinära ändringssökandet prövas i den lägre domstolen i samband med det återförvisade ärendet enligt den princip som framgår av 2 mom. Det skall då beaktas villkendera parten som slutligt vinner eller förlorar ärendet. Enligt de allmänna principerna är utgångspunkten i dessa situationer att den part som slutligt förlorat ärendet är skyldig att ersätta motparten också för de kostnader som denne orsakats av det extraordinära ändringssökandet.

Vid extraordnärt ändringssökande kan det dock förekomma situationer när det finns behov av att avvika från den reglering av kostnadsansvaret som gäller vid normalt ändringssökande. De orsaker som leder till att en ansökan om klagan eller återbrytande bifalls kan t.ex. vara väldigt olika och man kan bli tvungen att återbryta eller undanröja det överklagade avgörandet även av någon sådan orsak som är helt oberoende av parterna, t.ex. för att domstolen har begått ett fel eller dess sammansättning inte har varit laglig. Vid bedömningen av kostnadsansvaret bör hänsyn vid behov också kunna tas inte bara till domslutet utan också till ärendets art och grunderna för avgörandet. Därför får bestämmelsen om kostnadsansvaret inte vara alltför schematisk, utan den bör vara tillräckligt smidig för att omständigheterna i varje enskilt fall skall kunna beaktas. Därför föreskrivs i den föreslagna i 16 § 3 mom. om en möjlighet att av särskilda skäl avvika från

den fördelning av kostnadsansvaret som bestäms enligt 1 och 2 mom.

Om en extraordinär ändringsansökan däremot avslås efter det att motpartens bemötande har erhållits har motparten vunnit målet och har då i allmänhet rätt att få ersättning för sina kostnader. Ersättningsskyldigheten är också särskilt motiverad uttryckligen i dessa fall, eftersom motparten bör kunna lita på att ett lagakraftvunnet avgörande står fast och få ersättning för sina kostnader, om någon utan resultat har försökt rubba detta sakläge. Å andra sidan kan det också i sådana fall när en ansökan avslås i praktiken uppstå situationer när det finns särskilda skäl att avvika från den ovan nämnda huvudregeln. Den bestämmelse som nu föreslås är tillräckligt smidig för att möjliggöra också detta.

26 kap. **Om behandlingen av besvärssak i hovrätten**

28 §. I 1 mom. bestäms hur uppmaningar, kallelser och meddelanden skall delges en part vid behandlingen av ett besvärssak i hovrätten. Dessa handlingar får delges så att de sänds till den processadress som mottagaren har uppgett för hovrätten. Det föreslås att bestämmelsen förtydligas så att en handling på motsvarande sätt kan sändas också till en processadress som en part har uppgett för någon annan än just hovrätten. Detta är nödvändigt särskilt av den anledningen att hovrätten när den uppmanar en ändringssökandes motpart att avge ett bemötande i allmänhet endast har tillgång till den processadress som denne har uppgett för tingsrätten.

30 kap. **Fulföljd av talan från hovrätt till högsta domstolen**

2 §. Enligt kapitlets 1 § söks ändring i en hovrätts dom och utslag genom besvär. Enligt kapitlets 2 § 1 mom. krävs det besvärstillstånd för att hos högsta domstolen söka ändring i en hovrätts avgörande i ett ärende som inkommit dit genom besvär eller klagan. Det krävs således besvärstillstånd för att söka ändring i ett ärende som hovrätten har avgjort som fullföljdsinstans, medan det av 2 § 2 mom. däremot framgår att ändring i ett ärende som hovrätten har avgjort i första in-

stans söks hos högsta domstolen utan ansökan om besvärstillstånd.

Såsom framgår av de förarbeten till lagrummet och den rättspraxis för vilka redogörs i avsnitt 2.2.1. i allmänna motiveringen krävs det besvärstillstånd också för att överklaga ett avgörande som hovrätten vid behandlingen av en ändringsansökan har träffat i en accessorisk fråga. Det krävs således besvärstillstånd för att söka ändring i ett avgörande som hovrätten har meddelat i samband med behandlingen av en huvudsak som har inkommit dit genom besvär och som gäller t.ex. ett vite som har ådömts ett vittne eller en part på grund av utevaro eller ett tvångsmedel som hovrätten har bestämt i första instans.

Det föreslås att ordalydelsen i momentet ändras så att besvärstillstånd krävs alltid när ändring söks i ett ärende som hovrätten har avgjort som fullföljdsinstans eller i ett avgörande som den har meddelat i samband med ett sådant ärende. Ändringen är nödvändig eftersom hovrätten enligt 31 kap. 14 a § hädanefter skall avgöra vissa ansökningar om återbrytande som avses i lagrummet och enligt det nämnda kapitlets 18 § sådana ansökningar som gäller återställande av försutten fatalietid för att en åtgärd skall kunna vidtas i tingsrätten eller ändring sökas i ett avgörande av tingsrätten. Uttrycket ”i ärende, som dit inkommit genom besvär eller klagan” i den gällande 2 § 1 mom. är således alltför snävt, eftersom det inte gäller dessa situationer.

Av den nya bestämmelsen framgår det också tydligt att besvärstillstånd enligt vedertagen rättspraxis krävs när det gäller sådana ovan nämnda avgöranden i en accessorisk fråga som hovrätten har meddelat i samband med huvudsaken.

3 §. Paragrafens 2 mom. gäller meddelande av partiellt besvärstillstånd.

På samma sätt som enligt den gällande lagen kan besvärstillstånd med stöd av momentets 1 punkt meddelas så att det gäller en del av hovrättens avgörande. Besvärstillståndet kan således begränsas så att det gäller endast en del av de yrkanden som framställts i saken, om dessa kan avgöras självständigt. Besvärstillståndet kan likaså begränsas till att gälla endast en viss part genom att endast någon eller några av sökandena meddelas be-

svärstillstånd.

Av de orsaker som anges i allmänna motiveringen preciseras förutsättningarna för att meddela partiellt besvärstillstånd så att tillståndet och således behandlingen av ärenden i högsta domstolen på ett mera ändamålsenligt sätt än i dag kan koncentreras till sådana prejudikatfrågor som är centrala med tanke på besvärstillståndssystemet. En bestämmelse om detta finns i momentets 2 punkt.

Enligt den föreslagna bestämmelsen kan besvärstillståndet begränsas till att gälla en fråga vars avgörande är nödvändigt för att styra rättstillämpningen eller annars med hänsyn till grunderna för besvärstillståndet. När högsta domstolen begränsar besvärstillståndet enligt 2 punkten får den till övriga delar stöda sig på de omständigheter som anges i det överklagade avgörandet. En bestämmelse om detta finns i 3 mom.

Om begränsat besvärstillstånd enligt 2 mom. 2 punkten meddelas får högsta domstolen begränsa prövningen av ärendet eller en enskild fråga i samband med det t.ex. så att endast en rättslig bedömning av saken görs. När besvärstillståndet begränsas på detta sätt kan högsta domstolen beräffande fakta i saken grunda sitt avgörande på det överklagade avgörandet. Högsta domstolen prövar då endast frågan om hur en viss bestämmelse som skall tillämpas skall tolkas och vilka följer detta har för den sak som behandlas när de fakta som konstaterats i hovrättens avgörande beaktas eller vilken rättslig betydelse dessa fakta skall tillmätas. Med stöd av bestämmelsen kan behandlingen i högsta domstolen på ett mera ändamålsenligt sätt än i dag koncentreras till viktiga rättsliga frågor, utan att bevisningen behöver tas till prövning på nytt. Denna har ju redan lagts fram och bedömts i två lägre rättsinstanser i ett förfarande som grundat sig på i vissa fall mycket omfattande huvudförhandlingar.

En begränsning av besvärstillståndet så att högsta domstolen endast gör en rättslig bedömning av ärendet eller en del av det är dock inte det enda alternativet. Om det anses nödvändigt med hänsyn till grunderna för besvärstillståndet kan tillståndet begränsas också så att det gäller en viss fråga i dess helhet. Domstolen gör då inte endast en rättslig bedömning utifrån de fakta som konstaterats i

hovrätten utan tar också emot och bedömer bevisningen i frågan. Domstolen kan t.ex. meddela besvärstillstånd för att bedöma förutsättningarna för jämkning av skadestånd och i det sammanhanget även ta emot den bevisning som gäller denna fråga.

Det är inte heller alltid möjligt att tydligt hålla isär den rättsliga bedömningen och bedömningen av bevisningen. Detta kan vara fallet t.ex. vid bedömningen av frågor som gäller fördelningen av bevisbördan och huruvida bevisningen är tillräcklig. En omständighet i fråga om vilken hovrättens dom inte ger ett tillräckligt heltäckande eller säkert faktaunderlag för avgörandet kan visa sig vara av betydelse för den rättsliga bedömningen av saken i högsta domstolen. För att möjliggöra en korrekt rättslig bedömning kan det således vara nödvändigt att även bevisning som gäller vissa fakta klarläggs och bedöms också i högsta domstolen. Högsta domstolen kan då i övrigt stöda sig på hovrättens dom så som anges ovan, också beträffande andra fakta än sådana som gäller frågan om besvärstillstånd. Frågan om meddelande av besvärstillstånd för bevisfrågornas del kan också överföras för att avgöras i samband med behandlingen av besvären, så som framgår av 4 mom.

Den nya bestämmelsen skall inte heller i övrigt gälla enbart sådana situationer när besvärstillstånd har meddelats på prejudikatsgrund. Besvärstillståndet kan också begränsas till att enbart gälla t.ex. bedömning av huruvida ett processuellt förfarande har varit korrekt eller någon enskild fråga som det anses finnas vägande skäl att pröva på nytt.

Lagrummet möjliggör olika kombinationer av partiella besvärstillstånd. Besvärstillstånd kan t.ex. till vissa delar meddelas endast för rättslig bedömning av saken och till vissa delar också för prövning av fakta. När högsta domstolen underrättar parterna om att besvärstillstånd har meddelats och begär bemötande med anledning av besvären skall den uppge vilken fråga tillståndet gäller och hur det har begränsats.

Bestämmelserna om ansökan om besvärstillstånd och om besvär föreslås inte bli ändrade. Av besvären skall således fortfarande framgå till vilken del ändring söks i hovrättens avgörande. I ansökan om besvärstill-

stånd skall motiveras varför och till vilka delar det finns grund för att meddela besvärstillstånd.

Till 4 mom. flyttas bestämmelsen i det gällande 2 mom., där det sägs att frågan om meddelande av besvärstillstånd i en annan del av ärendet får överföras för att avgöras i samband med prövningen av besvären när besvärstillstånd meddelas delvis.

13 §. Tiden för ansökan om besvärstillstånd och anförande av besvär är enligt det föreliggande kapitlets 5 § 60 dagar från den dag då hovrättens avgörande meddelades. Samma tid på 60 dagar gäller enligt hänvisningsbestämmelsen i 13 § 2 mom. också besvär över avgöranden som hovrätten har träffat i första instans.

Besvärstiden är 30 dagar när ändring söks i ett avgörande av en tingsrätt. För att ändring skall kunna sökas förutsätts det dessutom att en missnöjesanmälan görs. Besvärstiden är således dubbelt så lång när ändring söks i ett avgörande av en hovrätt, oberoende av om hovrätten har träffat avgörandet i första eller andra instans. Den längre besvärstiden på 60 dagar är befogad i ärenden som kräver besvärstillstånd speciellt för att ändringssökanden särskilt skall motivera varför besvärstillstånd bör meddelas i saken. Detta kan beroende på sakens natur förutsätta en mera omfattande och grundlig förberedelse av ändringssökandet, t.ex. klarläggande av förarbeten till lagar samt av rättslitteratur och rättspraxis.

I ärenden som hovrätten har avgjort i första instans och i vilka besvärstillstånd således inte krävs finns det inte samma behov av en besvärstid på 60 dagar. Till skillnad från vad som gäller ärenden i vilka besvärstillstånd krävs kan de avgöranden som hovrätten har träffat i första instans i allmänhet inte verkställas innan det är klart om domen förblir i kraft. I dag klarnar detta först 60 dagar efter hovrättens avgörande. Många av de ärenden som hovrätten behandlar i första instans är ansökningsärenden där det är fråga om att erkänna ett avgörande som träffats i utlandet och fastställa att det är verkställbart. Bl.a. i dessa ärenden är det viktigt att frågan om laga kraft när det gäller hovrättens avgörande snabbt kan klarläggas. Det vore konsekvent att besvärstiden är densamma oberoende av

om en underrätt eller en hovrätt har meddelat avgörandet i sådana fall när överklagandet gäller ett avgörande som domstolen har träffat i första instans och som således inte förutsätter besvärstillstånd.

Av dessa orsaker föreslås det att besvärstiden i ärenden som hovrätten har avgjort i första instans förkortas till 30 dagar. En bestämmelse om detta finns i det ändrade 2 mom.

Bestämmelsen i det gällande 2 mom. blir nytt 3 mom. Bestämmelsen ändras dock så att i den inte längre hänvisas till kapitlets 5 och 6 § 1 mom., där det bestäms om tiden för sökande av ändring och innehållet i en ansökan om besvärstillstånd. I momentet stryks den gällande bestämmelsen om att en kopia av besvärsskriften och de därtill fogade handlingarna skall lämnas in, eftersom en part inte längre skall bemöta besvaren på eget initiativ.

14 och 15 §. Paragraferna gäller bemötande av besvär i ärenden som hovrätten har avgjort i första instans samt inlämnande och översändande av besvärsskrifter och bemötanden till högsta domstolen. Enligt den gällande 14 § är huvudregeln att ändringssökandens motpart har rätt att bemöta besvaren utan någon särskild uppmaning. I tingsrätten och hovrätten samt i högsta domstolen i ärenden för vilka besvärstillstånd krävs ber domstolen särskilt kändanden, sökanden eller ändringssökandens motpart om ett bemötande. Domstolen kan då bedöma om det över huvud taget är nödvändigt att begära ett bemötande och om ansökan skall kompletteras innan bemötande begärs. Domstolen kan också uppmana svaranden att särskilt uttala sig om någon fråga. En motsvarande reglering är nödvändig också i de fall när ändring söks i ett avgörande som hovrätten har träffat i första instans.

Det föreslås att bestämmelserna om uppmaning att avge ett bemötande tas in i 15 § i stället för i 14 §. Den nya paragrafordningen motsvarar då bättre de olika faserna i ändringssökandet. Bestämmelserna om uppmaning att avge bemötande i den föreslagna 15 § har samma innehåll som bestämmelserna om hovrättsförfarandet i rättegångsbalkens 26 kap. 3 § (165/1998) hade innan sällningsförfarandet infördes. Till dessa delar

bör det noteras att bemötande inte skall begäras om besvaren genast avvisas eller om de är uppenbart ogrundade. Samma princip gäller sedan tidigare underrätts- och hovrättsförfarandet.

Till kapitlets 14 § flyttas för sin del bestämmelserna i den gällande 15 § om inlämnande och översändande av en besvärsskrift till högsta domstolen. Samtidigt ändras 2 mom., som gäller översändande av en besvärsskrift till högsta domstolen, så att där inte längre nämns att ett bemötande skall översändas, eftersom en part inte längre skall bemöta besvaren på eget initiativ. Besvärsskriften med bilagor, akten i ärendet och hovrättens dom skall utan dröjsmål sändas till högsta domstolen.

20 §. Såsom redan tidigare konstaterats kan muntlig förhandling i högsta domstolen hållas av olika anledningar och i olika stor omfattning. Det är t.ex. möjligt att den muntliga förhandlingen begränsas så att den endast gäller de rättsfrågor som skall avgöras och bevisning inte längre tas emot. Parterna skall givetvis alltid få veta i vilket syfte och i vilken omfattning muntlig förhandling hålls. Därför föreslås en uttrycklig bestämmelse om saken i paragrafens 2 mom. Det är skäl att underrätta parterna om syftet med förhandlingen i god tid innan en muntlig förhandling hålls, t.ex. vid ett eventuellt förberedelsesammanträde som hålls före förhandlingen eller i kallelsen till förhandlingen.

Samtidigt föreslås det att i momentet stryks bestämmelsen om att högsta domstolen i ett ärende som den behandlar kan förordna att bevisupptagningen skall ske vid en annan domstol. Bestämmelsen står inte i samklang med principen om omedelbarhet vid bevisningen. Även högsta domstolen kan i tillämpliga delar använda sig av de allmänna bestämmelser om bevisupptagning vid en annan domstol som finns i 17 kap. 8 a—8 e § i rättegångsbalken.

21 a §. För underrätts- och hovrättsförfarandets del finns i rättegångsbalken bestämmelser om vad domstolen kan grunda sitt avgörande på. När ett ärende avgörs vid huvudförhandling i en tingsrätt iaktas omedelbarhetsprincipen. Endast det material som läggs fram för den sammansättning som avgör ärendet beaktas i avgörandet. I hovrätten av

görs ett ärende på föredragning på grundval av det skriftliga rättegångsmaterialet, om ingen huvudförhandling hålls i saken. Om huvudförhandling hålls beaktas endast det material som har lagts fram för hovrätten vid huvudförhandlingen.

Högsta domstolens främsta uppgift är att meddela prejudikat. Prövningen där gäller således i allmänhet i första hand rättsfrågor, medan frågor som hänför sig till bevisningen inte är lika centrala som vid rättskipningen i de lägre domstolarna. Därför kan de frågor som behandlas i högsta domstolen i regel avgöras i ett skriftligt förfarande, och det finns allmänt taget inte något sådant behov av att lägga fram hela rättegångsmaterialet muntligt som i de lägre domstolarna.

Det finns inga bestämmelser om rättegångsmaterialet i högsta domstolen. På grund av att saken är viktig och för konsekvensens skull är det dock nödvändigt att i lagen ta in bestämmelser om detta också för högsta domstolens del. Bestämmelserna om rättegångsmaterialet kan dock inte helt och hållet bygga på samma principer som när det gäller de lägre domstolarna.

Såsom konstaterats ovan är förfarandet i högsta domstolen i princip skriftligt, och en eventuell muntlig förhandling hålls för att komplettera det skriftliga förfarandet. I enlighet med detta föreskrivs i paragrafen för det första att ett ärende avgörs på grundval av det skriftliga rättegångsmaterialet, om någon muntlig förhandling inte hålls i saken. Frågan om till vilken del det skriftliga material som har lagts fram skall beaktas i avgörandet bestäms enligt de allmänna processrättsliga bestämmelserna och principerna.

Om muntlig förhandling hålls i högsta domstolen skall enligt den senare meningen i paragrafen beaktas även det material som har lagts fram vid den. Eftersom muntlig förhandling i högsta domstolen kan hållas av olika anledningar och i olika stor omfattning, är det också möjligt att rättegångsmaterialet vid en muntlig förhandling vid behov tas emot i dess helhet. Detta kan vara nödvändigt i synnerhet när högsta domstolen behandlar ett ärende som andra instans. Förfarandet i högsta domstolen kan då påminna om huvudförhandlingen i hovrätten. Den föreslagna smidiga regleringen möjliggör således en ä-

damålsenlig behandling så att arten av det ärende som behandlas kan beaktas på ett smidigt sätt i respektive situation.

24 §. Enligt det gällande 1 mom. skall en kallelse till muntlig förhandling tillställas mottagaren på det sätt som nämns i rättegångsbalkens 11 kap., som gäller delgivning i rättegång.

Bestämmelser om kallelse till huvudförhandling i hovrätten finns i 26 kap. 28 §. Bestämmelserna om kallelse till muntlig förhandling i högsta domstolen bör förenhetligas med de bestämmelser som gäller hovrättsförfarandet. Det blir då möjligt att använda flera delgivningssätt, bl.a. delgivning per telefon. Till 1 mom. fogas också en hänvisning till de ovan nämnda bestämmelserna om förfarandet i hovrätten.

31 kap. **Om extraordinärt ändringssökande**

2 §. De grunder för klagan och återbrytande som ingår i den gällande lagen kan tillämpas också i sådana fall när ett internationellt rättskipnings- eller övervakningsorgan konstaterar att de mänskliga rättigheterna har kränkts vid behandlingen eller avgörandet av ett ärende. I Finland finns det således inte något behov av att se över grunderna för klagan eller återbrytande med tanke på dessa situationer, vilket man har varit tvungen att göra i en del länder.

Eftersom det i allmänhet dröjer rätt länge efter det att den finska domstolens avgörande har vunnit laga kraft innan ett internationellt rättskipnings- eller övervakningsorgan meddelar sitt avgörande, har den tid på sex månader som föreskrivs för klagan i regel redan hunnit löpa ut. Därför är det skäl att förlänga tiden med tanke på dessa fall. En bestämmelse om detta finns i paragrafens nya 3 mom.

De internationella rättskipnings- och övervakningsorgan som avses i lagrummet är sådana organ som med stöd av de internationella förpliktelser som Finland har ingått är behöriga att pröva om ett rättegångsförfarande har varit korrekt. Dylika organ är i dag den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna och Förenta Nationernas kommitté för de mänskliga rättigheterna.

Den särskilda tidsfristen i 3 mom. skall till-

lämpas om ett ovan nämnt internationellt organ i sitt avgörande har konstaterat att ett rättegångsfel har begåtts vid behandlingen av ett ärende. Det är således fråga om sådana rättegångsfel som samtidigt innebär brott mot en sådan internationell förpliktelse i fråga om de mänskliga rättigheterna som Finland har förbundit sig att iaktta. En ytterligare förutsättning är att synnerligen vägande skäl anförs till stöd för klagan. Med detta avses att det är nödvändigt att undanröja eller rätta det avgörande som ansökan gäller på grund av att rättskränkningen inte effektivt har kunnat åtgärdas på något annat sätt.

Så som sägs i Europarådets ministerkommittés rekommendation R (2000) 2 är det nödvändigt att hålla en ny behandling när ett fel har begåtts i förfarandet, om felet är så allvarligt att man kraftigt kan ifrågasätta avgörandets riktighet och det dessutom har lett till ett konventionsbrott som har mycket allvarliga följder för en part och dessa inte kan kompenseras med pengar eller åtgärdas på något annat sätt än genom att saken prövas på nytt.

Det föreligger således i allmänhet inte synnerligen vägande skäl enligt det föreslagna lagrummet i ett sådant fall när den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna visserligen har konstaterat att det har begåtts ett fel i förfarandet som innebär ett konventionsbrott men ansett att det är en tillräcklig påföljd att kränkningen har konstaterats. Om den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna dessutom har dömt ut gottgörelse åt den som har kränkts skall det bedömas om denna är tillräcklig för att kompensera den kränkte för de men som han eller hon lidit på grund av saken. Om detta är fallet finns det i allmänhet inte heller något behov av att undanröja avgörandet i fråga och behandla saken på nytt.

Såsom framgår av rekommendationen förutsätter extraordinärt ändringssökande på det nationella planet att det fortfarande finns ett behov av en ny behandling. Det kan vara meningslöst att pröva saken på nytt t.ex. på grund av den tid som har hunnit gå. Det kan då hända att den ekonomiska ersättningen eller gottgörelsen blir den enda påföljden för konventionsbrottet.

12 §. Enligt 1 mom. är det alltid högsta

domstolen som beslutar om återbrytande av en lagakraftvunnen dom, oberoende av vilken allmän domstol som har träffat avgörandet. Även en del klara fel och fel av teknisk natur måste rättas i högsta domstolen genom återbrytande. Det är inte ändamålsenligt att sådana klara fall behandlas i högsta domstolen. Det vore smidigare om felen kunde rättas i den domstol som har träffat avgörandet. Också för parterna kunde det vara lättare att vända sig till den domstol som har begått ett sådant klart fel. Därför föreslås det i propositionen att den domstol som har träffat avgörandet skall kunna besluta om rättelse av vissa klara fel och fel av teknisk natur. Även i dessa fall har en part rätt att söka ändring.

I lagförslagets 14 a § anges i vilka fall en domstol kan återbryta sitt avgörande enligt vad som sagts ovan. Till den föreliggande paragrafen fogas till dessa delar en hänvisning till det nämnda lagrummet.

14 a §. I lagförslagets 14 a § bestäms i vilka fall återbrytande kan sökas direkt hos den domstol som har avgjort saken. Enligt den gällande lagen kan en domstol själv rätta skriv- och räknfel eller andra klara fel som kan jämföras med dem (rättegångsbalken 24 kap. 10 §, lagen om rättegång i brottmål 11 kap. 9 §). I den föreliggande paragrafen är det inte fråga om sådan självrättelse utan uttryckligen om återbrytande av en dom som har vunnit laga kraft. Frågan om vem som har rätt att ansöka om återbrytande av en dom bestäms enligt den gällande rätten.

Paragrafens 1 mom. 1 punkt gäller sådana fall när undanröjande av ett avgörande i ett brottmål söks av den orsaken att någon har behandlats som en annan person eller under oriktigt namn. Det är vanligtvis fråga om att svaranden under rättegången uppträder under falsk identitet. Att någon använder ett oriktigt namn förekommer i praktiken oftast i samband med strafforderförfaranden, och med tanke på detta föreslås det i propositionen en särskild rättelsemöjlighet i lagen om strafforderförfarande.

Med stöd av momentets 2 punkt kan den domstol som har avgjort ärendet behandla ansökningar som syftar till att undanröja en påföljd för utevaro på grund av laga förfall. Här avses att ett vite som har ådömts en part eller ett vittne som har varit frånvarande trots

att han eller hon inte har haft förhinder undanröjs när det visar sig att det har funnits laga förfall för frånvaron.

I momentets 3 punkt föreslås att också ärenden som gäller sådant återbrytande som avses i kapitlets 9 a § behandlas i den domstol som har avgjort brottmålet. Dessa ärenden grundar sig på att domstolen när den bestämt straffet har beaktat ett straff som har dömts ut i en tidigare dom som då ännu inte hade vunnit laga kraft och detta straff senare har undanröjts eller det åtal som utgjort grund för straffet helt eller delvis har förkastats eller straffet annars i väsentlig mån ändrats. Den domstol som behandlar ansökan om återbrytande skall då ta ställning till om den tidigare straffdomen som har beaktats när straffet dömdes ut har blivit så mycket lindrigare att det senare straffet bör återbrytas till den dömdes nackdel och ett strängare straff mätas ut för att det inte längre finns någon grund för att lindra straffet.

Om ansökan bifalls skall domstolen enligt 2 mom. samtidigt rätta domen till den del avgörandet förutsätter detta. Om ett sammanlagt straff enligt 3 punkten återbryts skall domstolen samtidigt rätta sin tidigare dom genom att bestämma ett nytt straff. Det kan också hända att domstolen måste bestämma ett förvandlingsstraff på nytt, om ett vite som ingår i straffet och som förelagts på grund av utevaro undanröjs.

Enligt 3 mom. skall de bestämmelser om förfarandet som finns i 31 kap. 3—5 § iakttas vid behandlingen av en ansökan. Bestämmelserna gäller bl.a. innehållet i och komplettering av en ansökan, hörande av motparten eller någon annan som har del i saken, förbud mot verkställighet och inhämtande av ytterligare upplysningar. Tingsrätten skall dessutom iakttä bestämmelserna om behandling av ansökningsärenden i 8 kap. Sålunda skall t.ex. vad som i 8 kap. bestäms om behandling av ärenden i tingsrättens kansli eller vid sammanträde tillämpas. Ett ärende anhängiggörs således genom en skriftlig ansökan. Även en sådan muntlig ansökan som avses i rättegångsbalkens 8 kap. 1 § kan dock komma i fråga t.ex. i ett sådant fall när en part eller ett vittne som har dömts att betala vite genom en dom som har vunnit laga kraft vid den fortsatta behandlingen av saken visar att

han eller hon har haft laga förfall.

Eftersom de ärenden som avses i denna paragraf är ansökningsärenden är tingsrätten enligt 2 kap. 5 § 1 mom. domför med ordföranden ensam. Tingsrätten är domför i denna sammansättning också i ett sådant fall som avses i den föreliggande paragrafens 1 mom. 1 punkt, dvs. när ett avgörande i ett brottmål rättas så att det gäller rätt person. Likaså kan domstolen i denna sammansättning bestämma ett nytt straff i ett sådant fall som avses i 3 punkten. Det är då endast fråga om att bedöma hur ett straff bör ändras på grund av att ett tidigare beaktat straff som har dömts ut vid en annan rättegång senare har undanröjts eller lindrats. Eftersom det är fråga om en i sig betydelsefull men dock begränsad dom, är det inte nödvändigt att det nya straffet bestäms i en likadan sammansättning som den som dömde ut straffet.

Ändring i en domstols avgörande i ett ärende som gäller återbrytande söks på samma sätt som i domstolens övriga rättskipningsavgöranden.

18 §. Enligt kapitlets 17 § kan tiden för sökning av ändring eller vidtagande av någon annan åtgärd vid en rättegång på ansökan återställas, om en part har haft laga förfall eller om det annars finns synnerligen vägande skäl. Enligt kapitlets 18 § skall återställande av försutten fatalietid sökas hos högsta domstolen. Ärligen inkommer till högsta domstolen tiotals ansökningar om återställande av fatalietid. Det kan bl.a. vara fråga om att bedöma om sökanden på grund av sjukdom har varit förhindrad att söka ändring eller vidta någon annan åtgärd i tid. I sådana fall när det är fråga om återställande av försutten fatalietid i tingsrätten är det med tanke på kompetensfördelningen mellan domstolarna ändamålsenligt att beslutanderätten i dessa ärenden överförs på hovrätten som första instans. Detta faller sig naturligt också med hänsyn till att hovrätten behandlar klagan över ett sådant fel i förfarandet som har begåtts i tingsrätten.

Det föreslås att paragrafen ändras i enlighet med vad som sagts ovan så att ansökan görs till hovrätten om den gäller återställande av försutten fatalietid för att en åtgärd skall kunna vidtas i tingsrätten eller ändring sökas i ett avgörande av tingsrätten. I övriga fall

görs ansökan till högsta domstolen.

Det är dock inte motiverat att överföra befogenheter från högsta domstolen till hovrätten i de exceptionella fall när ändring i tingsrättens avgörande söks direkt hos högsta domstolen. Därför bestäms i 2 mom. vidare att ansökan i dessa fall fortfarande skall göras till högsta domstolen. Dylika ärenden är de ärenden som tingsrätten behandlar i egen-skap av jorrdomstol, klandertalan som gäller dispach (sjölagen 21 kap. 14 §) samt ärenden som gäller utlämning till en annan medlemsstat i Europeiska unionen med stöd av den särskilda lagen om detta (lagen 1286/2003 om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen).

I sådana fall när hovrätten beslutar om återställande av försutten fatalietid är den hovrätt behörig hos vilken ändring i tingsrättens avgörande i ett sådant ärende söks.

Hovrättens avgörande i ett ärende som gäller återställande av försutten fatalietid kan överklagas hos högsta domstolen i enlighet med 30 kap. 2 § 1 mom. genom att ansöka om besvärstillstånd.

I övrigt motsvarar den föreslagna paragrafen i sak den gällande paragrafen.

1.2. Lag om ändring av lagen om rättgång i brottmål

4 kap. Om laga domstol

1 a §. Av de orsaker som nämns i allmänna motiveringen föreslås det att åtal för landsförräderibrott och högförräderibrott, vilka kriminaliseras i strafflagens 12 och 13 kap., behandlas i första instans i tingsrätten.

De brott som kriminaliseras i strafflagens 12 kap., som gäller landsförräderibrott, är äventyrande av Finlands suveränitet (1 §), krigsanstiftan (2 §), landsförräderi och grovt landsförräderi (3 och 4 §), spioneri och grovt spioneri (5 och 6 §), röjande av statshemlighet och oaktsamt röjande av statshemlighet (7 och 8 §), olovlig underrättelseverksamhet (9 §), brott mot neutralitetsbestämmelserna (10 §) och upprätthållande av landsförrädisk förbindelse (11 §). I strafflagens 13 kap., som gäller högförräderibrott, kriminaliseras för sin del högförräderi och grovt högförräderi

(1 och 2 §), förberedelse till högförräderi (3 §) samt olaglig militär verksamhet (4 §).

Eftersom de brottmål som avses ovan är få till antalet föreslås det att behandlingen av dem koncentreras till Helsingfors tingsrätt så att en enhetlig avgörandepaxis kan garanteras. Det föreslås att en bestämmelse om detta fogas som en ny 1 a § till 4 kap., som gäller laga domstol i brottmål.

1 b §. Ingenstans i den allmänna regleringen som gäller forum i brottmål nämns det att även vissa speciallagar innehåller bestämmelser om vilken domstol som är behörig att behandla åtal som grundar sig på dem. Sådana särskilda bestämmelser finns t.ex. i 5 § i militära rättegångslagen (326/1983) och i 21 kap. 9 § i sjölagen (674/1994) samt i de lagar som gäller vissa immateriella rättigheter, såsom upphovsrätt, patent och varumärken. Det föreslås här att till lagens 4 kap. fogas en ny 1 b §, där det endast hänvisas till dessa särskilda bestämmelser.

11 kap. Om domstolens avgörande

9 a §. Enligt strafflagens 6 kap. 13 § (515/2003) skall den tid som en gärningsman har varit berövad friheten avräknas från ett straff som döms ut. Om ett fel har begåtts vid avräkningen kan felet efter det att avgörandet har vunnit laga kraft rättas endast genom högsta domstolens beslut, på grundval av en ansökan om återbrytande.

Förfarandet är onödigt tungt med hänsyn till att dessa ärenden är klara på basis av handlingarna. Det vore mera ändamålsenligt att den domstol som har avgjort ärendet själv kunde rätta ett dylikt fel. Felen kunde då rättas i ett smidigare förfarande.

I paragrafen föreslås således att en tid som motsvarar frihetsberövande kan avräknas från ett straff eller avräkningen rättas till den dömdes fördel med iakttagande av vad som i 9 § bestäms om rättelse av fel.

En rättelse kan göras på initiativ av domstolen själv eller en part eller en behörig myndighet, t.ex. en fängvårdsmyndighet eller laglighetsövervakare. Vid rättelse av ett fel skall bestämmelserna i 9 § iakttas. Förutom domstolen kan även dess ordförande eller vid behov någon annan lagfaren ledamot ensam rätta ett fel. Det är i allmänhet inte nödvän-

digt att ge parterna tillfälle att bli hörda, eftersom det oftast är fråga om klara fel. Rättelsen skall göras så att det i efterhand kan konstateras till vilken del och hur rättelsen har gjorts.

Med tanke på verkställigheten är det viktigt att man ser till att rättelsen görs i det domslutssystem som används vid verkställigheten. Parterna och en eventuell fullföljdomstol som behandlar saken samt vid behov verkställighets- och registermyndigheterna skall informeras om rättelsen.

En part som anser att en rättelse är felaktig får anföra klagan över rättelsen enligt 9 § 3 mom. Har den rättelse som yrkats inte gjorts som självrättelse kan ansökan göras hos högsta domstolen om återbrytande av domen för att en tid som motsvarar frihetsberövande skall kunna avräknas eller avräkningen rättas.

1.3. Lag om ändring av hovrättslagen

2 §. Det föreslås att 2 mom. ändras så att omnämnandet av att hovrätten som första rättsinstans behandlar mål som gäller politiska brott stryks. Tingsrätten blir således behörig att behandla dessa mål.

1.4. Lag om ändring av lagen om strafforderförfarande

18 §. Enligt 18 § i lagen om strafforderförfarande är tingsrätten behörig att undanröja en strafforder som grundar sig på felaktig tillämpning av lag och att behandla en i rättegångsbalkens 31 kap. 1 § avsedd klagan som grundar sig på ett felaktigt förfarande vid utfärdandet av en strafforder. I övrigt hör extraordinära ändringsansökningar som gäller strafforder till högsta domstolens behörighet.

Enligt den bestämmelse som i denna proposition föreslås i rättegångsbalkens 31 kap. 14 a § 1 mom. får domstolen själv på ansökan återbryta ett oriktigt avgörande, om felet beror på att någon i ett brottmål har behandlats som en annan person eller under oriktigt namn. Sådana situationer förekommer särskilt inom strafforderförfarandet, där det är lättare att uppträda under oriktigt namn än

vid en rättegång. Det är därför motiverat att tingsrätten skall kunna undanröja en strafforder som åklagaren har utfärdat, om någon vid utfärdandet av straffordern har behandlats som en annan person eller under oriktigt namn.

Därför föreslås det att till 2 mom. fogas en bestämmelse om detta. Enligt bestämmelsen kan en strafforder i de fall som avses där undanröjas utan tidsbegränsning.

Det föreslås att det gällande 2 mom., där det sägs att en ansökan enligt 1 mom. skall göras inom ett år, blir 3 mom.

I den sista meningen i det gällande 2 mom. sägs det att tingsrätten är beslutförför att behandla en sådan ansökan som avses i paragrafen i en sammansättning med en lagfaren ledamot. Bestämmelsen blir 4 mom., och den skall också gälla sådana ansökningar som avses i 2 mom. Eftersom de ärenden som avses i paragrafen är ansökningsärenden, tillämpas på behandlingen av dem i övrigt bestämmelserna om behandling av ansökningsärenden i rättegångsbalkens 8 kap.

18 a §. Enligt lagens 8 § skall den som motsätter sig ett straffanspråk meddela detta till åklagarens kansli inom en vecka från det att anspråket delgivits honom. Den föreslagna nya 18 a § gäller sådana situationer när den som fått ett straffanspråk inte har kunnat motsätta sig det inom den utsatta tiden på grund av laga förfall. Enligt paragrafen kan tingsrätten då på ansökan sätta ut en ny tidsfrist för motsättandet. En ny tidsfrist kan också sättas ut om det annars anförs synnerligen vägande skäl till stöd för en ansökan som lämnas in efter den utsatta tiden. Ansökan skall göras inom 30 dagar efter det att hindret upphörde och senast ett år från den dag då tidsfristen löpte ut. De föreslagna bestämmelserna motsvarar till dessa delar i sak vad som i 31 kap. 17 och 18 § i rättegångsbalken bestäms om återställande av försutten fatalietid vid en rättegång.

Den ansökan som avses i lagrummet skall göras till tingsrätten. Detta är konsekvent med tanke på att tingsrätten också är behörig att behandla sådana ansökningar som nämns ovan vid 18 § och som gäller en strafforder som bestämts på ett oriktigt sätt. Tingsrätten är behörig att behandla en ansökan med en lagfaren ledamot ensam. På behandlingen av

en ansökan tillämpas rättegångsbalkens 8 kap.

1.5. Lag om ändring av fastighetsbildningslagen

278 §. I 1 mom. sägs att ärenden som gäller återbrytande av fastighetsförrättningar hör till högsta domstolens behörighet i sådana fall när felet inte kan rättas genom självrättelse enligt 277 §. Enligt 2 mom. har lantmäteriverkets centralförvaltning rätt att hos högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen göra framställning om återbrytande av en förrättning som har införts i fastighetsregistret eller av ett lagakraftvunnet beslut, på grund av ett fel vars rättande är påkallat med hänsyn till klarheten eller tillförlitligheten i fastighetssystemet eller något annat allmänt intresse. Den bestämmelse om tiden för ansökan om återbrytande av en lagakraftvunnen dom som finns i 31 kap. 10 § 2 mom. i rättegångsbalken gäller även dessa ansökningar. Enligt bestämmelsen får återbrytande av en dom i tvistemål inte sökas efter att fem år har förflutit från det domen vann laga kraft, om inte synnerligen vägande skäl läggs fram till stöd för ansökan.

Det kan dock hända att ett sådant fel som avses i den föreliggande paragrafens 2 mom. uppdagas först efter en lång tid, t.o.m. flera tiotals år. Oklarheter som hänför sig till felaktigt utförda förrättningar upptäcks också vanligtvis först i samband med följande förrättning eller något annat fastighetsrättsligt ärende. Den tid på fem år som anges i rättegångsbalkens 31 kap. 10 § 2 mom. är således alldeles för kort för att dylika fel skall kunna rättas. I rättspraxis har det också i allmänhet ansetts att om ett sådant allmänt intresse som avses i 278 § 2 mom. i fastighetsbildningslagen förutsätter att ett fel rättas, finns det samtidigt sådana synnerligen vägande skäl för att pröva ansökan som avses i 31 kap. 10 § 2 mom. i rättegångsbalken.

Klarast vore det dock om lantmäteriverkets centralförvaltning kunde göra en framställning om återbrytande utan hinder av vad som i övrigt föreskrivs om tidsfristerna för extraordinärt ändringssökande. Detta är motiverat uttryckligen av den anledningen att det från

allmän synvinkel är viktigt att fel av det ovan nämnda slaget rättas och eftersom dessa fel ofta uppdagas först efter en mycket lång tid. Högsta domstolen har fortfarande rätt att från fall till fall pröva om det är fråga om ett sådant fel att en rättelse är nödvändig med hänsyn till klarheten eller tillförlitligheten i fastighetssystemet eller något annat allmänt intresse. Det är givetvis klart att enbart ett enskilt intresse hos någon som är part i fastighetsförrättningen inte kan vara avgörande i detta avseende.

278 a §. Enligt 31 kap. 18 § i rättegångsbalken skall återställande av försutten fatalietid alltid sökas hos högsta domstolen när ansökan gäller ändringssökande eller vidtagande av någon annan åtgärd vid en rättegång. I denna proposition föreslås det att lagrummet ändras så att ansökan görs till hovrätten, om den gäller återställande av försutten fatalietid för att en åtgärd skall kunna vidtas i tingsrätten eller ändring sökas i ett avgörande av tingsrätten. I de fall när ändring i tingsrätts avgörande skall sökas direkt hos högsta domstolen görs ansökan dock fortfarande till högsta domstolen. Återställande av försutten fatalietid i ärenden som tingsrätten behandlar som jorrdomstol söks således hos högsta domstolen.

Också i sådana fall när det är fråga om återställande av försutten fatalietid för att ändring skall kunna sökas i ett avgörande som gäller en fastighetsförrättning är det ändamålsenligt att ansökan behandlas av den jorrdomstol hos vilken ändring skulle sökas. Därför föreslås det att jorrdomstolen skall behandla ansökningar som gäller återställande av försutten fatalietid för att ändring skall kunna sökas i ett avgörande som träffats vid en förrättning. En bestämmelse om detta finns i den nya 278 a §.

1.6. Lag om ändring av tvångsmedelslagen

1 kap. Gripande, anhållande och häktning

9 §. *Häkttningsberättigad myndighet.* I 1 mom. anges vilken domstol som är behörig att besluta om häktning av en misstänkt. Om

häktning beslutar den domstol som är behörig att behandla åtal i saken. Innan åtal väcks får beslut om häktning meddelas även av den allmänna underrätten på den ort där gripandet har skett eller där den anhållne förvaras eller i brådskande fall av den allmänna underrätten på någon annan ort enligt vad justitieministeriet närmare bestämmer. Den sistnämnda möjligheten gäller dock inte högförräderi eller landsförräderi, utan beslut om häktning meddelas i dessa fall alltid av den behöriga hovrätten. Undantaget har motiverats med sekretessintressena vid högförräderi och landsförräderi (LaUB 9/1986 rd, s. 10).

I denna proposition föreslås det att Helsingfors tingsrätt framöver skall vara behörig i åtal som gäller landsförräderi och högförräderi. Därför föreslås det att den begränsning i slutet av momentet som gäller dessa fall stryks. Beslut om häktning skall således meddelas av Helsingfors tingsrätt eller, i en sådan situation som avses i momentet, av någon annan underrätt, om saken gäller lands-

förräderi eller högförräderi

2. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft några månader efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

De nya bestämmelserna i rättegångsbalkens 30 kap. i det första lagförslaget skall i regel tillämpas på ärenden i vilka hovrättens avgörande ges först efter den nya lagens ikraftträdande. På grund av sakens natur tillämpas lagens 30 kap. 20 § 2 mom. (underrättelse om syftet med muntlig förhandling) och 24 § 1 mom. (delgivning av en kallelse till muntlig förhandling) genast efter ikraftträdandet. Bestämmelserna i rättegångsbalkens 31 kap. och i de övriga lagförslagen tillämpas på ärenden som har väckts efter lagarnas ikraftträdande.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om ändring av rättegångsbalken**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättegångsbalken 2 kap. 9 och 10 §, 11 kap. 5 § 2 mom., 26 kap. 28 § 1 mom., 30 kap. 2 § 1 mom., 3 § 2 mom., 13 § 2 mom., 14 och 15 §, 20 § 2 mom. och 24 § 1 mom. samt 31 kap. 12 § 1 mom. och 18 §,
 sådana de lyder, 2 kap. 9 § och 30 kap. 24 § 1 mom. i lag 1052/1991, 2 kap. 10 § i lag 595/1993, 11 kap. 5 § 2 mom. i lag 1056/1991, 26 kap. 28 § 1 mom. i lag 381/2003, 30 kap. 2 § 1 mom., 3 § 2 mom., 13 § 2 mom., 14 och 15 § samt 20 § 2 mom. i lag 104/1979 samt 31 kap. 12 § 1 mom. och 18 § i lag 109/1960, samt
fogas till 2 kap. en ny 11 §, till 11 kap. 5 §, sådan den lyder i nämnda lag 1056/1991, ett nytt 3 mom., till 21 kap. 16 §, sådan den lyder i lag 1013/1993, ett nytt 3 mom., till 30 kap. 3 §, sådan den lyder i nämnda lag 109/1960, nya 3 och 4 mom., till 13 §, sådan den lyder i sistnämnda lag, ett nytt 3 mom. och till kapitlet en ny 21 a § samt till 31 kap. 2 §, sådan den lyder i nämnda lag 109/1960, ett nytt 3 mom. och till kapitlet en ny 14 a § som följer:

2 kap.

Om domförhet

9 §

Högsta domstolen är domför med fem ledamöter, om inte någon annan sammansättning bestäms i lag. En avdelning med fem ledamöter kan ha ytterligare en ledamot för att garantera domförheten. Bestämmelser om överföring av ärenden för behandling i plenum eller på förstärkt avdelning finns i lagen om högsta domstolen (/).

Ärenden som gäller meddelande av besvärstillstånd skall handläggas och avgöras på en avdelning med två eller tre ledamöter. Om ett ärende handläggs på en avdelning med två ledamöter, skall det överföras till en avdelning med tre ledamöter för avgörande, om avdelningens ledamöter bestämmer det eller om de inte är eniga om avgörandet. Om en ansökan om besvärstillstånd eller en del av den i enlighet med 30 kap. 3 § 4 mom. har överförts för att behandlas i samband med besvaren, beslutar den avdelning som behandlar besvaren om besvärstillståndet.

En avdelning med en ledamot får handlägga och avgöra ett ärende som gäller en såringsåtgård eller förbud mot eller avbrytande av verkställighet eller någon annan motsvarande interimistisk åtgård.

10 §

Ett ärende som gäller extraordinärt ändringssökande kan i högsta domstolen handläggas och avgöras

- 1) på en avdelning med tre ledamöter, eller
- 2) på en avdelning med en ledamot, om det endast beslutas om en särskild åtgård eller om högsta domstolen tidigare har avslagit eller avvisat en ansökan i saken och i ansökan inte läggs fram några sådana nya omständigheter eller bevis som är av betydelse för avgörandet av saken.

Ett ärende skall dock hänskjutas till en avdelning med fem ledamöter, om inte den avdelning som avses i 1 mom. endast beslutar om en särskild åtgård eller enhälligt avslår eller avvisar ansökan.

11 §

Angående de allmänna domstolarnas do m-

förhet i vissa mål och ärenden föreskrivs särskilt.

11 kap.

Om delgivning i rättegång

5 §

Om det är svårt att kopiera någon annan handling som skall delges än en stämningsansökan, ett svaromål eller en skriftlig utsaga eller om en kopiering på grund av handlingens omfattning är oändamålsenlig, kan domstolen besluta att materialet skall hållas tillgängligt för parten i domstolen eller på någon annan lämplig plats som domstolen bestämmer. En uppgift om detta skall fogas till den handling som skall delges.

Domstolen kan besluta att ett svaromål, en skriftlig utsaga eller en ändringsansökan skall hållas tillgänglig för parten så som anges i 2 mom., om den handling som skall delges är mycket omfattande och parterna exceptionellt många och detta delgivningsförfarande med hänsyn till omständigheterna kan anses ändamålsenligt. Parten meddelas då var handlingen finns tillgänglig. I meddelandet skall i den mån det är nödvändigt kort redogöras för handlingens huvudsakliga innehåll.

21 kap.

Om rättegångskostnader

16 §

I ett ärende som gäller extraordinärt ändringssökande skall skyldigheten att ersätta rättegångskostnaderna bestämmas enligt 1 och 2 mom., om inte något annat följer av särskilda skäl.

26 kap.

Om behandlingen av besvärshandling i hovrätten

28 §

Uppmaningar, kallelser och meddelanden som avses i detta kapitel får hovrätten sända

till den processadress som parten senast har uppgett. Kallelse till huvudförhandling skall likväl så som bestäms i 11 kap. 3 och 4 § delges parter som har ålagts att infinna sig personligen eller som inte har utövat talan i hovrätten samt vittnen, sakkunniga och andra som skall höras i bevissyfte.

30 kap.

Fullföljd av talan från hovrätt till högsta domstolen

2 §

Den som vill överklaga ett avgörande av en hovrätt skall söka besvärstillstånd hos högsta domstolen, om besvären gäller ett ärende som hovrätten har avgjort som fullföljdsinstans eller ett avgörande som den har meddelat i samband med ett sådant ärende.

3 §

Besvärstillstånd kan meddelas delvis. Besvärstillståndet får då begränsas till att gälla

1) en del av hovrättens avgörande, eller
2) en fråga vars avgörande är nödvändigt för att styra rättstillämpningen eller annars med hänsyn till grunderna för besvärstillståndet.

Om begränsat besvärstillstånd meddelas enligt 2 mom. 2 punkten får högsta domstolen till övriga delar grunda sitt avgörande på de omständigheter som anges i det överklagade avgörandet.

Om besvärstillstånd meddelas delvis får frågan om meddelande av besvärstillstånd i en annan del av ärendet överföras för att avgöras i samband med behandlingen av besvaren.

13 §

Tiden för anförande av besvär är 30 dagar från den dag då hovrättens avgörande avkunnades eller meddelades.

Angående anförande av besvär och besvarens innehåll gäller på motsvarande sätt 5 § 2 och 3 mom. samt 6 § 2 och 3 mom.

14 §

Angående inlämnande av en besvärsskrift direkt till högsta domstolen gäller på motsvarande sätt 8 § 1 mom.

Hovrätten skall utan dröjsmål sända besvärsskriften med bilagor till högsta domstolen. Akten i ärendet och en kopia av hovrättens avgörande skall översändas samtidigt.

15 §

Ändringssökandens motpart skall uppmanas att skriftligt bemöta besvären inom en av högsta domstolen utsatt tid. I samband med uppmaningen skall besvären och därtill fogade handlingar delges. Högsta domstolen kan dessutom bestämma vilken fråga motparten särskilt skall uttala sig om i bemötandet. Vid avgivandet av bemötande skall 11 § iakttas.

Bemötande begärs inte om besvären genast avvisas eller om de förkastas som uppenbart orgrundade.

Handläggning av fullföljdsärende i högsta domstolen

20 §

Parterna skall underrättas om syftet med den muntliga förhandlingen.

21 a §

Ett ärende avgörs på grundval av det skriftliga rättegångsmaterialet, om någon muntlig förhandling inte hålls i saken. Om muntlig förhandling hålls, skall även det material som lagts fram vid den beaktas.

24 §

En kallelse till muntlig förhandling delges med iakttagande av vad som i 26 kap. 28 § bestäms om kallelse till huvudförhandling i hovrätten.

31 kap.

Om extraordinärt ändringssökande

2 §

Om ett rättskipnings- eller övervakningsorgan som är behörigt att utöva tillsyn över in-

ternationella förpliktelser i fråga om de mänskliga rättigheterna har konstaterat att ett rättegångsfel har begåtts vid behandlingen av ett ärende, kan klagan utan hinder av 2 mom. anföras inom sex månader från det att avgörandet i fråga meddelades, om synnerligen vägande skäl anförts till stöd för ansökan.

12 §

Återbrytande av dom söks i högsta domstolen, om inte något annat följer av 14 a §.

14 a §

Med avvikelse från 12 § söks återbrytande av dom hos den domstol vars dom ansökan gäller, om den avser

1) återbrytande eller rättelse av dom i ett brottmål av den orsaken att någon har behandlats som en annan person eller under oriktigt namn,

2) undanröjande av en påföljd för utevaro på grund av laga förfall, eller

3) återbrytande eller rättelse av en dom med stöd av 9 a §.

Om en ansökan som avses i 1 mom. bifalls kan domstolen samtidigt rätta domen.

Utöver vad som bestäms i 3—5 § iakttas vid behandlingen av en ansökan i tingsrätten i tillämpliga delar vad som i 8 kap. bestäms om behandling av ansökningsärenden.

18 §

Återställande av försutten fatalietid skall sökas skriftligen inom 30 dagar efter det att ett hinder som avses i 17 § upphört och senast ett år från den dag då fatalietiden löpte ut.

Ansökan skall göras till hovrätten, om den gäller återställande av försutten fatalietid för att en åtgärd skall kunna vidtas i tingsrätten eller ändring sökas i ett avgörande av tingsrätten. I övriga fall görs ansökan till högsta domstolen. Ansökan görs till högsta domstolen också när den gäller ett ärende i vilket ändring i tingsrättens avgörande skall sökas direkt hos högsta domstolen.

Angående ansökan och behandlingen av den gäller i tillämpliga delar vad som i 3—5 § bestäms om klagan.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lagens 30 kap. skall, med undantag av 20 § 2 mom. och 24 § 1 mom., inte tillämpas i sådana fall när det avgörande som är föremål för ändringssökande har meddelats eller avkunnats i hovrätten före lagens ikraftträdande.

dande.

Lagens 21 kap. 16 § 3 mom. och 31 kap. tillämpas på ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande och som har väckts efter ikraftträdandet.

2.

Lag**om ändring av 4 och 11 kap. i lagen om rättegång i brottmål**

I enlighet med riksdagens beslut
 fogas till 4 kap. i lagen av den 11 juli 1997 om rättegång i brottmål (689/1997) nya 1 a och
 1 b § samt till 11 kap. en ny 9 a § som följer:

4 kap.

11 kap.

Om laga domstol**Om domstolens avgörande**

1 a §

Åtal för ett brott som avses i 12 eller
 13 kap. i strafflagen behandlas i Helsingfors
 tingsrätt.

9 a §

Från ett straff kan göras avdrag för frihets-
 berövande eller avdraget rättas till den dö m-
 des fördel med iakttagande av vad som i 9 §
 bestäms om rättelse av fel.

1 b §

Angående behörig domstol i ärenden som
 gäller vissa brott föreskrivs särskilt.

Denna lag träder i kraft den 20 .
 På ärenden som har väckts före lagens
 ikraftträdande tillämpas de bestämmelser
 som gällde vid ikraftträdandet.

3.

Lag**om ändring av 2 § i hovrättslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i hovrättslagen av den 21 januari 1994 (56/1994) 2 § 2 mom., sådant det lyder i lag 957/2000, som följer:

2 §

Hovrättens uppgifter

åklagare. Dessutom behandlar hovrätten övriga mål och ärenden som enligt lag skall avgöras av den.

—————
 Hovrätten behandlar som första rättsinstans åtal som gäller tjänstebrott vilka begåtts av domare vid de tingsrätter som lyder under hovrätten och, så som bestäms i lag, också tjänstebrott som begåtts av andra tjänstemän inom domstolsväsendet och av allmänna

—————
 Denna lag träder i kraft den 20 .
 Vid behandlingen av ärenden som är anhängiga vid hovrätten när lagen träder i kraft iakttas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

4.

Lag**om ändring av lagen om strafforderförfarande**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 26 juli 1993 om strafforderförfarande (692/1993) 18 § 2 mom. samt
fogas till 18 § nya 3 och 4 mom. samt till lagen en ny 18 a § som följer:

18 §

—————
 Tingsrätten kan utan tidsbegränsning undanröja en strafforder, om någon vid utfärdandet av straffordern har behandlats som en annan person eller under oriktigt namn.

Ansökan enligt 1 mom. skall göras till tingsrätten inom ett år från verkställigheten av de böter eller den förverkandepåföljd som har bestämts genom straffordern eller från det att den misstänkte har betalat böterna eller förverkandepåföljden.

Vid behandling av ansökningar som avses i denna paragraf är tingsrätten domför med en lagfaren ledamot ensam.

18 a §

Om den som har meddelats ett straffanspråk inte har kunnat motsätta sig anspråket inom den utsatta tiden på grund av laga förfall eller annars anför synnerligen vägande skäl till stöd för sin ansökan, kan tingsrätten på ansökan sätta ut en ny tidsfrist på en vecka för motsättandet. Ansökan skall göras inom 30 dagar efter det att hindret upphörde och senast ett år från den dag då tidsfristen löpte ut. Tingsrätten är domför med en lagfaren ledamot ensam.

—————
 Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har väckts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

5.

Lag**om ändring av fastighetsbildningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i fastighetsbildningslagen av den 12 april 1995 (554/1995) 278 § 2 mom. och *fogas* till lagen en ny 278 a § som följer:

278 §

Lantmäteriverkets centralförvaltning har rätt att hos högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen göra framställning om återbrytande av en förrättning som har införts i fastighetsregistret eller av ett lagakraftvunnet beslut, på grund av ett fel vars rättande är nödvändigt med hänsyn till klarheten eller tillförlitligheten i fastighetssystemet eller något annat allmänt intresse. Framställningen kan göras utan hinder av vad som föreskrivs om tiden för återbrytande av dom eller beslut. Innan framställningen görs skall de sakägare vilkas rätt berörs av rättelsen ges till-

fälle att bli hörda.

278 a §

En sådan ansökan om återställande av försutten fatalietid som avses i 31 kap. 17 § i rättegångsbalken görs till jorddomstolen, om ansökan gäller återställande av fatalietid för att ändring skall kunna sökas i ett avgörande som har träffats vid en förrättning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har väckts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

6.

Lag**om ändring av 1 kap. 9 § i tvångsmedelslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen av den 30 april 1987 (450/1987) 1 kap. 9 § 1 mom., sådant det
 lyder i lag 693/1997, som följer:

1 kap.

Gripande, anhållande och häktning

9 §

Häktningsberättigad myndighet

Den domstol som är behörig att behandla
 åtal i saken beslutar om häktning. Innan åtal
 väcks får beslut om häktning meddelas även

av den allmänna underrätten på den ort där
 gripandet har skett eller där den anhållne för-
 varas eller i brådslande fall av den allmänna
 underrätten på någon annan ort enligt vad
 justitieministeriet närmare bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På häktningsärenden som har väckts före
 lagens ikraftträdande tillämpas de bestäm-
 melser som gällde vid ikraftträdandet.

Helsingfors den 18 februari 2005

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Johannes Koskinen*

1.

Lag**om ändring av rättegångsbalken**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i rättegångsbalken 2 kap. 9 och 10 §, 11 kap. 5 § 2 mom., 26 kap. 28 § 1 mom., 30 kap. 2 § 1 mom., 3 § 2 mom., 13 § 2 mom., 14 och 15 §, 20 § 2 mom. och 24 § 1 mom. samt 31 kap. 12 § 1 mom. och 18 §,

sådana de lyder, 2 kap. 9 § och 30 kap. 24 § 1 mom. i lag 1052/1991, 2 kap. 10 § i lag 595/1993, 11 kap. 5 § 2 mom. i lag 1056/1991, 26 kap. 28 § 1 mom. i lag 381/2003, 30 kap. 2 § 1 mom., 3 § 2 mom., 13 § 2 mom., 14 och 15 § samt 20 § 2 mom. i lag 104/1979 samt 31 kap. 12 § 1 mom. och 18 § i lag 109/1960, samt

fogas till 2 kap. en ny 11 §, till 11 kap. 5 §, sådan den lyder i nämnda lag 1056/1991, ett nytt 3 mom., till 21 kap. 16 §, sådan den lyder i lag 1013/1993, ett nytt 3 mom., till 30 kap. 3 §, sådan den lyder i nämnda lag 109/1960, nya 3 och 4 mom., till 13 §, sådan den lyder i sistnämnda lag, ett nytt 3 mom. och till kapitlet en ny 21 a § samt till 31 kap. 2 §, sådan den lyder i nämnda lag 109/1960, ett nytt 3 mom. och till kapitlet en ny 14 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 kap.

Om domförhet**Om domförhet**

9 §

9 §

Om högsta domstolens domförhet stadgas särskilt.

Högsta domstolen är domför med fem ledamöter, om inte någon annan sammansättning bestäms i lag. En avdelning med fem ledamöter kan ha ytterligare en ledamot för att garantera domförheten. Bestämmelser om överföring av ärenden för behandling i plenum eller på förstärkt avdelning finns i lagen om högsta domstolen (/).

Ärenden som gäller meddelande av besvärstillstånd skall handläggas och avgöras på en avdelning med två eller tre ledamöter. Om ett ärende handläggs på en avdelning med två ledamöter, skall det överföras till en avdelning med tre ledamöter för avgö-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

rande, om avdelningens ledamöter bestämmer det eller om de inte är eniga om avgörandet. Om en ansökan om besvärstillstånd eller en del av den i enlighet med 30 kap. 3 § 4 mom. har överförts för att behandlas i samband med besvären, beslutar den avdelning som behandlar besvären om besvärstillståndet.

En avdelning med en ledamot får handlägga och avgöra ett ärende som gäller en säkringsåtgärd eller förbud mot eller avbrytande av verkställighet eller någon annan motsvarande interimistisk åtgärd.

10 §

Ett ärende som gäller extraordinärt ändringssökande kan i högsta domstolen handläggas och avgöras

1) på en avdelning med tre ledamöter, eller

2) på en avdelning med en ledamot, om det endast beslutas om en särskild åtgärd eller om högsta domstolen tidigare har avslagit eller avvisat en ansökan i saken och i ansökan inte läggs fram några sådana nya omständigheter eller bevis som är av betydelse för avgörandet av saken.

Ett ärende skall dock hänskjutas till en avdelning med fem ledamöter, om inte den avdelning som avses i 1 mom. endast beslutar om en särskild åtgärd eller enhälligt avslår eller avvisar ansökan.

10 §

Om de allmänna domstolarnas domförhet i vissa mål och ärenden stadgas särskilt.

11 §

Angående de allmänna domstolarnas domförhet i vissa mål och ärenden föreskrivs särskilt.

11 kap.

Om delgivning i rättegång

5 §

Om det är svårt att kopiera någon annan handling som skall delges än en stämningsansökan, ett svaromål eller en skriftlig utsaga eller om en kopiering på grund av handlingens omfattning är oändamålsenlig, kan domstolen besluta att materialet skall hållas

11 kap.

Om delgivning i rättegång

5 §

Om det är svårt att kopiera någon annan handling som skall delges än en stämningsansökan, ett svaromål eller en skriftlig utsaga eller om en kopiering på grund av handlingens omfattning är oändamålsenlig, kan domstolen besluta att materialet skall hållas

tillgängligt för parten i domstolens kansli. En uppgift om detta skall fogas till den handling som skall delges.

tillgängligt för parten i *domstolen eller på någon annan lämplig plats som domstolen bestämmer*. En uppgift om detta skall fogas till den handling som skall delges.

Domstolen kan besluta att ett svaromål, en skriftlig utsaga eller en ändringsansökan skall hållas tillgänglig för parten så som anges i 2 mom., om den handling som skall delges är mycket omfattande och parterna exceptionellt många och detta delgivningsförfarande med hänsyn till omständigheterna kan anses ändamålsenligt. Parten meddelas då var handlingen finns tillgänglig. I meddelandet skall i den mån det är nödvändigt kort redogöras för handlingens huvudsakliga innehåll.

21 kap.

Om rättegångskostnader

16 §

I ett ärende som gäller extraordinärt ändringssökande skall skyldigheten att ersätta rättegångskostnaderna bestämmas enligt 1 och 2 mom., om inte något annat följer av särskilda skäl.

26 kap.

Om behandlingen av besvärssärende i hovrätten

28 §

Uppmaningar, kallelser och meddelanden som avses i detta kapitel får hovrätten sända till den processadress som parten senast har uppgivit för hovrätten. Kallelse till huvudförhandling skall likväl enligt vad som bestäms i 11 kap. 3 och 4 § delges parter som har ålagts att infinna sig personligen eller som inte har utövat talan i hovrätten samt vittnen, sakkunniga och andra som skall höras i bevissyfte.

26 kap.

Om behandlingen av besvärssärende i hovrätten

28 §

Uppmaningar, kallelser och meddelanden som avses i detta kapitel får hovrätten sända till den processadress som parten senast har *uppgett*. Kallelse till huvudförhandling skall likväl så som bestäms i 11 kap. 3 och 4 § delges parter som har ålagts att infinna sig personligen eller som inte har utövat talan i hovrätten samt vittnen, sakkunniga och andra som skall höras i bevissyfte.

Gällande lydelse

30 kap.

Fullföljd av talan från hovrätt till högsta domstolen

2 §

Den som vill söka ändring i hovrätts dom eller utslag i ärende, som dit inkommit genom besvär eller klagan, skall därtill söka tillstånd (besvärstillstånd) hos högsta domstolen.

3 §

Besvärstillstånd kan meddelas att gälla endast en del av hovrätts avgörande. Fråga om meddelande av besvärstillstånd i annan del av ärendet kan därvid hänskjutas till avgörande i samband med handläggningen av besvären.

13 §

Om anförande av besvär och om besvärens innehåll gäller på motsvarande sätt vad i 5 och 6 §§ är stadgat. Av besvärsskriften och de därtill fogade handlingarna skall likväl även inlämnas avskrift.

14 §

Ändringssökandens motpart har rätt att skriftligt bemöta besvären. Tiden för inlämnande av bemötande är 14 dagar från den dag då fullföljdstiden går till ända.

Föreslagen lydelse

30 kap.

Fullföljd av talan från hovrätt till högsta domstolen

2 §

Den som vill överklaga ett avgörande av en hovrätt skall söka besvärstillstånd hos högsta domstolen, om besvären gäller ett ärende som hovrätten har avgjort som fullföljdsinstans eller ett avgörande som den har meddelat i samband med ett sådant ärende.

3 §

Besvärstillstånd kan meddelas delvis. Besvärstillståndet får då begränsas till att gälla

- 1) en del av hovrätts avgörande, eller
- 2) en fråga vars avgörande är nödvändigt för att styra rättstillämpningen eller annars med hänsyn till grunderna för besvärstillståndet.

Om begränsat besvärstillstånd meddelas enligt 2 mom. 2 punkten får högsta domstolen till övriga delar grunda sitt avgörande på de omständigheter som anges i det överklagade avgörandet.

Om besvärstillstånd meddelas delvis får frågan om meddelande av besvärstillstånd i en annan del av ärendet överföras för att avgöras i samband med behandlingen av besvären.

13 §

Tiden för anförande av besvär är 30 dagar från den dag då hovrätts avgörande avkunnades eller meddelades.

Angående anförande av besvär och besvärens innehåll gäller på motsvarande sätt 5 § 2 och 3 mom. samt 6 § 2 och 3 mom.

14 §

Angående inlämnande av en besvärsskrift direkt till högsta domstolen gäller på motsvarande sätt 8 § 1 mom.

För avgivande av bemötande får motparten från hovrättens registratorskontor avskrifter av besvärsskriften och av de därtill fogade handlingarna.

Senast den dag då den i 1 mom. nämnda tiden går till ända skall motparten tillställa hovrättens registratorskontor ett till högsta domstolen ställt skriftligt bemötande. Om dess innehåll och om skyldighet att inlämna avskrifter gäller på motsvarande sätt vad i 11 § är stadgat. Ändringssökanden får avskrifterna från hovrättens registratorskontor.

15 §

Om tillställande av besvärsskrift eller bemötande direkt till högsta domstolen gäller på motsvarande sätt vad i 8 § 1 mom. är stadgat.

Hovrätten skall sända besvärsskriften och bemötandet till högsta domstolen. Akten i ärendet och avskrift av hovrättens avgörande skall samtidigt översändas.

Handläggning av fullföljdsärende i högsta domstolen

20 §

Högsta domstolen kan även förordna att hörande av part, vittne eller sakkunnig skall ske vid annan domstol.

24 §

En kallelse till muntlig förhandling skall tillställas mottagaren på det sätt som nämns i 11 kap.

Hovrätten skall utan dröjsmål sända besvärsskriften med bilagor till högsta domstolen. Akten i ärendet och en kopia av hovrättens avgörande skall översändas samtidigt.

15 §

Ändringssökandens motpart skall uppmanas att skriftligt bemöta besvären inom en av högsta domstolen utsatt tid. I samband med uppmaningen skall besvären och därtill fogade handlingar delges. Högsta domstolen kan dessutom bestämma vilken fråga motparten särskilt skall uttala sig om i bemötandet. Vid avgivandet av bemötande skall 11 § iakttas.

Bemötande begärs inte om besvären genast avvisas eller om de förkastas som uppenbart ogrundade.

Handläggning av fullföljdsärende i högsta domstolen

20 §

Parterna skall underrättas om syftet med den muntliga förhandlingen.

21 a §

Ett ärende avgörs på grundval av det skriftliga rättegångsmaterialet, om någon muntlig förhandling inte hålls i saken. Om muntlig förhandling hålls, skall även det material som lagts fram vid den beaktas.

24 §

En kallelse till muntlig förhandling delges med iakttagande av vad som i 26 kap. 28 § bestäms om kallelse till huvudförhandling i hovrätten.

31 kap.

Om extraordinärt ändringssökande

12 §

Återbrytande av dom sökes i högsta domstolen.

18 §

Återställande av försutten fatalietid skall skriftligen ansökas hos högsta domstolen inom 30 dagar efter det i 17 § avsett hinder upphört och senast inom ett år från den dag, då fatalietiden utgick.

31 kap.

Om extraordinärt ändringssökande

2 §

Om ett rättskipnings- eller övervakningsorgan som är behörigt att utöva tillsyn över internationella förpliktelser i fråga om de mänskliga rättigheterna har konstaterat att ett rättegångsfel har begåtts vid behandlingen av ett ärende, kan klagan utan hinder av 2 mom. anföras inom sex månader från det att avgörandet i fråga meddelades, om synnerligen vägande skäl anføres till stöd för ansökan.

12 §

Återbrytande av dom söks i högsta domstolen, om inte något annat följer av 14 a §.

14 a §

Med avvikelse från 12 § söks återbrytande av dom hos den domstol vars dom ansökan gäller, om den avser

1) återbrytande eller rättelse av dom i ett brottmål av den orsaken att någon har behandlats som en annan person eller under oriktigt namn,

2) undanröjande av en påföljd för utevaro på grund av laga förfall, eller

3) återbrytande eller rättelse av en dom med stöd av 9 a §.

Om en ansökan som avses i 1 mom. bifalls kan domstolen samtidigt rätta domen.

Utöver vad som bestäms i 3—5 § iakttas vid behandlingen av en ansökan i tingsrätten i tillämpliga delar vad som i 8 kap. bestäms om behandling av ansökningsärenden.

18 §

Återställande av försutten fatalietid skall sökas skriftligen inom 30 dagar efter det att ett hinder som avses i 17 § upphört och senast ett år från den dag då fatalietiden löpte ut.

Ansökan skall göras till hovrätten, om den gäller återställande av försutten fatalietid för att en åtgärd skall kunna vidtas i tings-

Angående ansökan och dess handläggning är i tillämpliga delar gällande, vad i 3, 4 och 5 § är stadgat beträffande klagan.

rätten eller ändring sökas i ett avgörande av tingsrätten. I övriga fall görs ansökan till högsta domstolen. Ansökan görs till högsta domstolen också när den gäller ett ärende i vilket ändring i tingsrättens avgörande skall sökas direkt hos högsta domstolen.

Angående ansökan och behandlingen av den gäller i tillämpliga delar vad som i 3—5 § bestäms om klagan.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lagens 30 kap. skall, med undantag av 20 § 2 mom. och 24 § 1 mom., inte tillämpas i sådana fall när det avgörande som är föremål för ändringssökande har meddelats eller avkunnats i hovrätten före lagens ikraftträdande.

Lagens 21 kap. 16 § 3 mom. och 31 kap. tillämpas på ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande och som har väckts efter ikraftträdandet.

2.

Lag**om ändring av 4 och 11 kap. i lagen om rättegång i brottmål**

I enlighet med riksdagens beslut
 fogas till 4 kap. i lagen av den 11 juli 1997 om rättegång i brottmål (689/1997) nya 1 a och
 1 b § samt till 11 kap. en ny 9 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

Om laga domstol

1 a §

*Åtal för ett brott som avses i 12 eller
 13 kap. i strafflagen behandlas i Helsingfors
 tingsrätt.*

1 b §

*Angående behörig domstol i ärenden som
 gäller vissa brott föreskrivs särskilt.*

11 kap.

Om domstolens avgörande

9 a §

*Från ett straff kan göras avdrag för fri-
 hetsberövande eller avdraget rättas till den
 dömdes fördel med iakttagande av vad som i
 9 § bestäms om rättelse av fel.*

*Denna lag träder i kraft den 20 .
 På ärenden som har väckts före lagens
 ikraftträdande tillämpas de bestämmelser
 som gällde vid ikraftträdandet.*

3.

Lag**om ändring av 2 § i hovrättslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i hovrättslagen av den 21 januari 1994 (56/1994) 2 § 2 mom., sådant det lyder i lag
957/2000, som följer:

Gällande lydelse

2 §

Hovrättens uppgifter

Hovrätten behandlar som första rättsinstans mål som gäller landsförräderibrott och högförräderibrott samt åtal som gäller tjänstebrott vilka begåtts av domare vid de tingsrätter som lyder under hovrätten och, så som bestäms i lag, också tjänstebrott som begåtts av andra tjänstemän inom domstolsväsendet och av allmänna åklagare. Dessutom behandlar hovrätten övriga mål och ärenden som enligt lag skall avgöras av den.

Föreslagen lydelse

2 §

Hovrättens uppgifter

Hovrätten behandlar som första rättsinstans åtal som gäller tjänstebrott vilka begåtts av domare vid de tingsrätter som lyder under hovrätten och, så som bestäms i lag, också tjänstebrott som begåtts av andra tjänstemän inom domstolsväsendet och av allmänna åklagare. Dessutom behandlar hovrätten övriga mål och ärenden som enligt lag skall avgöras av den.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Vid behandlingen av ärenden som är anhängiga vid hovrätten när lagen träder i kraft iakttas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

4.

Lag**om ändring av lagen om strafforderförfarande**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 26 juli 1993 om strafforderförfarande (692/1993) 18 § 2 mom. samt
fogas till 18 § nya 3 och 4 mom. samt till lagen en ny 18 a § som följer:

Gällande lydelse

18 §

Ansökan skall göras till tingsrätten inom ett år från verkställigheten av de böter eller den förverkandepåföljd som har bestämts genom straffordern eller från det att den misstänkte har betalat böterna eller förverkandepåföljden. Tingsrätten är beslutför att behandla ansökan med en lagfaren medlem ensam.

Föreslagen lydelse

18 §

Tingsrätten kan utan tidsbegränsning undanröja en strafforder, om någon vid utfärdandet av straffordern har behandlats som en annan person eller under oriktigt namn.

Ansökan enligt 1 mom. skall göras till tingsrätten inom ett år från verkställigheten av de böter eller den förverkandepåföljd som har bestämts genom straffordern eller från det att den misstänkte har betalat böterna eller förverkandepåföljden.

Vid behandling av ansökningar som avses i denna paragraf är tingsrätten domför med en lagfaren ledamot ensam.

18 a §

Om den som har meddelats ett straffanspråk inte har kunnat motsätta sig anspråket inom den utsatta tiden på grund av laga förfall eller annars anför synnerligen vägande skäl till stöd för sin ansökan, kan tingsrätten på ansökan sätta ut en ny tidsfrist på en vecka för motsättandet. Ansökan skall göras inom 30 dagar efter det att hindret upphörde och senast ett år från den dag då tidsfristen löpte ut. Tingsrätten är domför med en lagfaren ledamot ensam.

Denna lag träder i kraft den 20 .
På ärenden som har väckts före lagens
ikraftträdande tillämpas de bestämmelser
som gällde vid ikraftträdandet.

5.

Lag**om ändring av fastighetsbildningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i fastighetsbildningslagen av den 12 april 1995 (554/1995) 278 § 2 mom. och
fogas till lagen en ny 278 a § som följer:

Gällande lydelse

278 §

Lantmäteriverkets centralförvaltning har rätt att hos högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen göra framställning om återbrytande av en förrättning som har införts i fastighetsregistret eller av ett laga-kraftvunnet beslut, på grund av ett fel vars rättande är påkallat med hänsyn till klarheten eller tillförlitligheten i fastighetssystemet eller något annat allmänt intresse. Innan framställningen görs skall de sakägare vilkas rätt berörs av rättelsen beredas tillfälle att bli hörda.

Föreslagen lydelse

278 §

Lantmäteriverkets centralförvaltning har rätt att hos högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen göra framställning om återbrytande av en förrättning som har införts i fastighetsregistret eller av ett laga-kraftvunnet beslut, på grund av ett fel vars rättande är *nödvändigt* med hänsyn till klarheten eller tillförlitligheten i fastighetssystemet eller något annat allmänt intresse. *Framställningen kan göras utan hinder av vad som föreskrivs om tiden för återbrytande av dom eller beslut.* Innan framställningen görs skall de sakägare vilkas rätt berörs av rättelsen *ges* tillfälle att bli hörda.

278 a §

En sådan ansökan om återställande av försutten fatalietid som avses i 31 kap. 17 § i rättegångsbalken görs till jorddomstolen, om ansökan gäller återställande av fatalietid för att ändring skall kunna sökas i ett avgörande som har träffats vid en förrättning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har väckts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

6.

Lag**om ändring av 1 kap. 9 § i tvångsmedelslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen av den 30 april 1987 (450/1987) 1 kap. 9 § 1 mom., sådant det
lyder i lag 693/1997, som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 kap.

1 kap.

Gripande, anhållande och häktning**Gripande, anhållande och häktning**

9 §

9 §

*Häktningsberättigad myndighet**Häktningsberättigad myndighet*

Om häktning beslutar den domstol som är behörig att behandla åtal i saken. Innan åtal väcks får beslut om häktning meddelas även av den allmänna underrätten på den ort där gripandet har skett eller där den anhållne förvaras eller i brådskanie fall av den allmänna underrätten på någon annan ort enligt vad justitieministeriet närmare bestämmer, dock inte om saken gäller högförräderi eller landsförräderi.

Den domstol som är behörig att behandla åtal i saken *beslutar om häktning*. Innan åtal väcks får beslut om häktning meddelas även av den allmänna underrätten på den ort där gripandet har skett eller där den anhållne förvaras eller i brådskanie fall av den allmänna underrätten på någon annan ort enligt vad justitieministeriet närmare bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På häktningsärenden som har väckts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.
